

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

PENSIONS FÖRBÄTTRING FÖR VISS PERSONAL VID ARMÉN OCH MARINEN

AVGIVET DEN 14 FEBRUARI 1919

AV

SÄRSKILT TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1919
K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI
[4321 13]

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. lantförvarsdepartementet	1
 I. Inledning.	
Nuvarande pensionsbestämmelser.	
Armén	3
Marinen	9
 Förslag till ändringar i de militära pensioneringsgrunderna.	
Statskontorets yttrande 1909	11
1910 års kommitté	11
Särskild mening av två ledamöter av 1910 års kommitté	16
Särskild mening av en ledamot av 1910 års kommitté	18
Yttranden över kommitténs förslag	18
Arméförvaltningen 1913	18
Statskontoret 1913	19
Direktionen över arméns pensionskassa 1913	21
Krigsbefalet 1913	22
Direktionen över flottans pensionskassa 1913	26
Fullmäktige i flottans pensionskassa 1913	26
 II. Inkomna framställningar.	
Styrelsen för svenska underofficersförbundet	29
Till krigstjänst inkallade pensionerade underofficerare vid flottan	30
Svenska musikunderofficerarnas riksförbund	30

	Sid.
III. Tillfällig löneförbättring enligt beslut vid 1918 års lagtima riksdag.	
Utkast till definitiv löne reglering	31
Tillfällig löneförbättring	36
Uttalande i pensionsfrågan	39
 IV. De sakkunnigas yttrande och förslag.	
Allmänna synpunkter i fråga om en militär pensionsreglering	42
Generalspersoner m. fl.	50
De allmänna grundernas tillämplighet	50
Särskilda regler beträffande viss personal	55
Armén	57
Marinen	61
Närmare foreskrifter rörande den föreslagna pensionsförbättringen	64
Grunder för pensionsförbättring beträffande armén	67
Grunder för pensionsförbättring beträffande marinen	72
Pensionsförbättringens giltighetstid	74
Krigstidstillägg	75
Änke- och pupillpensioneringen	76
Kostnadsberäkning	77
Sammanfattning	79
Särskilt yttrande	80

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Lantförvarsdepartementet.

Den 14 juni 1918 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för lantförvarsdepartementet att, i samråd med chefen för sjöförvarsdepartementet, tillkalla högst fem sakkunniga personer för att inom lantförvars- och sjöförvarsdepartementen biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande bland annat tillfällig pensionsförbättring för viss personal vid armén och marinen, med rätt för departementscheferna att, efter därom av de sakkunniga gjord framställning, under arbetets fortgång tillkalla, för att i de sakkunnigas överläggningar deltaga, representanter för olika personalkategorier vid armén och marinen.

På grund av det sålunda erhållna bemyndigandet tillkallades såsom sakkunniga undertecknade Ericsson, Lagerholm, Nilsson, Sterky och Widell, varjämte åt undertecknad Ericsson uppdrogs att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.

Jämlikt bemyndigande den 30 september 1918 för chefen för lantförvarsdepartementet att, i samråd med chefen för sjöförvarsdepartementet, tillkalla ytterligare en sakkunnig person för att inom nämnda båda departement biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande bland annat omförmälda pensionsförbättring och att därvid jämväl tjänstgöra såsom de sakkunnigas sekreterare, anmodades härefter undertecknad Afzelius att i egenskap av sakkunnig biträda vid

fullgörandet av berörda uppdrag och att därvid jämväl tjänstgöra såsom sekreterare.

Därjämte har Herr Statsrådet den 9 september 1918 anmodat översten K. E. W. Söderhielm, kommandörkaptenen av första graden O. E. Lybeck, fanjunkaren E. Nyquist och flaggstyrmannen K. O. Tallberg att, med bibehållande av innehavande befattningar, tillsvidare, på kallelse av de sakkunnigas ordförande, delta i de sakkunnigas överläggningar, och hava dessa officerare och underofficerare från sagda tid deltagit i förhandlingarna.

Efter nådigt bemyndigande den 26 september 1918 har Herr Statsrådet vidare anmodat byråchefen hos arméns pensionskassa C. H. E. Hallin och kamreraren hos flottans pensionskassa A. R. Lundgren att i egenskap av sakkunniga delta i de sakkunnigas överläggningar, såvitt anginge omförmälda tillfälliga pensionsförbättring, och professorn G. Kobb att biträda de sakkunniga med verkställande av de för utredning rörande samma pensionsförbättring erforderliga kostnadsberäkningar.

De sakkunniga få härmed överlämna utredning och förslag rörande oövernämnda fråga.

Vid betänkandet är fogat särskilt yttrande av undertecknad Lagerholm.
Stockholm den 14 februari 1919.

A. E. M. ERICSSON.

G. AFZELIUS.

FOLKE LAGERHOLM.

AUG. NILSSON.

CARL EDV. STERKY.

LUDVIG WIDELL.

I. Inledning.

Bestämmelserna om rätt till pension för officerare och underofficerare med vederlikar vid armén och marinen avvika väsentligt från motsvarande bestämmelser för civila tjänst innehavare. De militära pensionerna utgöras av dels pension från arméns eller flottans pensionskassa, s. k. *kassapension*, och dels s. k. *fyllnadspension* av statsmedel. Pensionskassornas egna inkomster äro emellertid otillräckliga för bestridande av kassapensioneringen, varför även den brist, som häryid uppkommer, måste täckas av statsmedel.

Nuvarande pensionsbestämmelser.

För ifrågavarande ändamål äro under riksstatens tionde huvudtitel uppförda, jämte vissa andra anslag till arméns och flottans pensionskassor, två särskilda förslagsanslag, dels till »upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering m. m.», för år 1919 3,500,000 kronor, dels ock till »pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar», för samma år 253,300 kronor.

De sakkunniga torde här få lämna en kortfattad redogörelse för de viktigaste stadgandena i fråga om de militära pensionerna, särskilt för armén och särskilt för marinen.

I fråga om armén äro ännu i stort sett gällande de av Kungl Maj:t den 22 juni 1877 fastställda »grunder för pensioneringen av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst». I dessa grunder hava emellertid gjorts vissa jämkningar, föranledda bland annat därav, att samma grunder efter hand erhållit tillämpning å en del nytillkomna personalgrupper.

Armen.

Utöver dessa grunder gälla för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar bestämmelserna i reglementet för arméns pensionskassa den 26 februari 1904 med däri sedermera vidtagna ändringar. Härjämte har genom kungl. brev den 22 september 1917 förordnats, att tills vidare, intill dess pensionskassans reglemente bleve i vederbörlig ordning ändrat, vissa befattningar skulle klassificeras enligt angiven ordning.

Enligt pensioneringsgrunderna utgår *pension*, d. v. s. *kassapension jämte fyllnadspension*:

till den, som innehar fast lön på stat till belopp ej överstigande 1,000 kronor, med lörens hela belopp;

till innehavare av lön, överstigande 1,000 kronor men ej uppgående till 6,000 kronor, med 80 procent av lönen, dock lägst 1,000 kronor; samt

till innehavare av lön till belopp av 6,000 kronor eller därutöver med 75 procent av lönen.

Vid pensionsbeloppets beräkning, på sätt nu är nämnt, räknas ålderstillägg, där sådana förekomma, alltid till lönen.

För erhållande av sålunda bestämd pension erfordras, att vederbörande vid avskedstagandet kan räkna 30 tjänstår (vissa underofficerare 25 tjänstår), att han är berättigad till pension ur arméns pensionskassa samt att han uppnått viss levnadsålder, nämligen:

a) generaler av alla grader, generalfältläkaren, generalintendenten, militärbefälhavaren å Gottland, krigsarkivarien samt vaktmästarna vid militära ämbetsverk och staber 65 år;

b) regements- och sekundchefer ävensom övriga chefer för särskilt för sig bestående militära kårer, överstarna vid generalstaben, fortifikationen och intendenturkåren, inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden, överfältläkaren, chefen för krigshögskolan, chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan, professorn vid generalstaben, överstelöjtnanter och majorer vid intendenturkåren, fältläkare, fältveterinären vid arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, fälttygmästaren, styresmännen för artilleriets fabriker, tygmästare, auditörer, sekreteraren vid fortifikationen, regementsläkare, chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsveterinärer, tygingenjörer, fabriksingenjörer, tygförvaltare, fabriksförvaltare, kassörer och förrådsförvaltare vid fortifikationen, förvaltare vid intendenturkåren, fanjunkarna vid krigsskolan, väbeln vid artilleri- och ingenjörhögskolan, tygunderofficerare, öververkmästare, verkmästare, besiktningrustmästare, tygverkmästare, departementsskrivare, poliskommissarien vid fästningspolisen i Boden samt överkonstaplar och konstaplar vid fästningspolisen i Boden och å Karlsborg, tygskrivare, fabrikskrivare, tyghantverkare, fortmaskinister, gevärs-hantverkare och hantverkare vid trängen 60 år;

c) övriga i mom. b) ej upptagna regementsofficerare, chefen för artilleristaben, kaptener vid intendenturkåren, bataljonsläkare, assistenten vid arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, sjukhusläkaren med bataljonsläkares lön vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsstallmästare samt bataljonsveterinärer 55 år;

d) officerare av kompaniofficers grad med undantag av kaptener vid intendenturkåren, underofficerare med undantag av fanjunkarna vid krigsskolan, förvaltare vid intendenturkåren och tygunderofficerare, ävensom radiotelegrafister och musikpersonal 50 år.

Såsom ovan nämnts, utgår en del av pensionen, den s. k. *kassapensionen*, från arméns pensionskassa. Kassapensionen är fastställd till olika belopp för olika pensionsklasser enligt följande pensionsstat:

Första klassen.

För arméfördelningschefer, generalfälttygmästaren, cheferna för fortifikationen och generalstaben, generalintendenten, inspektören för infanteriet och inspektören för militärläroverken:

6 rum å	kronor 2,400: —
och 5 rum å	» 1,800: —

Andra klassen.

För överstar (och överfältintendenten) samt inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden, militärbefälhavaren på Gottland och generalfältläkaren

» 1,200: —

Tredje klassen.

För överstelöjtnanter, chefen för krigshögskolan, chefen för krigsskolan, professorn vid generalstaben (och fältintendenter av 1. graden) ävensom fälttygmästaren och överfältläkaren

» 900: —

Fjärde klassen.

För majorer, krigsarkivarien samt chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan, chefen för artilleristaben, fältläkare, fältveterinären, tygmästare av 1. klassen (och fältintendenter av 2. graden)

» 750: —

Femte klassen.

För kaptener och ryttmästare, regementsläkare, (fältläkaren i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse samt intendenten av 1. och 2. klassen) samt styresmän, tygmästare av 2. klassen och chefläkaren kronor 600: —

Sjätte klassen.

För bataljonsläkare med högre lön, assistenten å arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse (med bataljonsläkares lön), tygingenjören å artilleriets tygstater och fabriksingenjörer..... » 450: —

Sjunde klassen.

För löjtnanter, bataljonsläkare med lägre lön, regementsveterinärer, fortifikationskassörer, tygförvaltare, fabriksförvaltare och underintendenter samt departementsskrivare, öververkmästare och polis-kommissarien vid fästningspolisen i Boden » 375: —

Åttonde klassen.

För underlöjtnanter, fänrikar och bataljonsveterinärer ... » 225: —

Nionde klassen.

För fanjunkare och styckjunkare, musikfanjunkare och musikstyckjunkare, tygunderofficerare, sergeanter av 1. klassen, musiksergeanter av 1. klassen, besiktningsrustmästare, verkmästare, tygskrivare, fabrikskrivare, förvaltare vid intendenturkåren och förste vaktmästaren vid artilleri- och ingenjörhögskolan ävensom fortmaskinister, tygverkmästare samt överkonstaplar och konstaplar vid fästningspolisen i Boden och å Karlsborg » 180: —

Tionde klassen.

För sergeanter av 2. klassen, musiksergeanter av 2. klassen, tyghantverkare, gevärshantverkare och vaktmästare samt radiotelegrafister och förråds-vaktmästare kronor 120: —

Om de i första klassens första avdelning bestämda pensionsrum icke skulle vara tillräckliga, tilldelas pensionstagare ledigt rum i andra avdelningen, tills rum i första avdelningen bliver ledigt, då uppflyttning dit äger rum. Skulle ej heller något rum i första klassens andra avdelning finnas ledigt, tilldelas vederbörande pensionstagare pension i andra klassen, intill dess något rum bliver ledigt i första klassen.

Såsom allmän regel för erhållande av pension från arméns pensionskassa gäller, att vederbörande skall hava uppnått minst 50 levnads- och 30 tjänstår, därvid tjänstår icke få beräknas före uppnådda 20 levnadsår.

Delägare i kassan, som tjänt i fulla 25 år efter adertonde levnadsåret, kan, om han erhåller avsked från sin tjänst, innan han uppnått för pensions erhållande stadgade levnads- och tjänstår, genom erläggande av s. k. expektansavgifter lösa de bristande tjänståren och därigenom bereda sig rätt till åtnjutande av kassapension vid expektansårens utgång.

Fyllnadspension utgår med det belopp, som erfordras för att vederbörandes sammanlagda pension, således inberäknat kassapensionen, skall uppgå till det honom enligt pensioneringsgrunderna tillkommande pensionsbeloppet.

För erhållande av kassapension i viss klass erfordras att under minst två år hava innehaft tjänst, som berättigar till pension i denna klass; likaledes är såsom villkor för erhållande av den med viss tjänst förenade fyllnadspensionen föreskrivet, att vederbörande beställningshavare skall i minst två år på stat hava innehaft samma eller högre tjänst.

Den, som ej uppnått den levnadsålder och tjänstetid, som erfordras för erhållande av fyllnadspension inom hans innehavande grad, men väl den levnadsålder och tjänstetid, som för en lägre grad äro för pensionsrätt bestämda, kan avgå med sådan pension i den högsta grad, inom vilken han uppfyllt villkoren för pensionens erhållande.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat, tillämpas denna bestämmelse så, att fyllnadspensionen utgår med det belopp, som erfordras för att vederbörande skall, med inräknande av den honom tillkommande kassa-

pensionen, såsom totalpension erhålla ett belopp, motsvarande summan av pension och fyllnadspension i den lägre tjänstegraden.

Pensionstagare, som tillträder lön, varmed pensionsrätt enligt pensioneringsgrunderna för arméns personal är förenad, får icke uppbära fyllnadspension.

Den, som åtnjuter annan lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för arméns pensionering äro anvisade, skall i fyllnadspensionen lida en minskning, motsvarande två femtedelar av vad han sålunda från annat håll uppbär; dock att, därest vad han med tillämpning härav skulle i pension från arméns pensionskassa och fyllnadspension uppbära tillsammans med lönen eller den andra pensionen understiger tretusen kronor, avdrag å fyllnadspensionen skall äga rum endast i den mån, som erfordras för att sammanlagda beloppet icke må överstiga tretusen kronor; skolande, i fall den andra pensionen utgår enligt de i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 stadgade grunder, minskning i fyllnadspensionen icke äga rum. Under dylika förhållanden kan även kassapensionen eller viss del därav komma att innehållas.

I årsavgift till arméns pensionskassa har varje i tjänst varande delägare i kassan att utgiva sex procent av den med hans tjänst förenade kassapensionen. Härutöver skall enligt pensioneringsgrunderna varje tjänstinnehavare för erhållande av rätt till fyllnadspension erlægga så mycket, att sammanräknade beloppet svarar mot fyra procent av summan utav pensionen jämte fyllnadspensionen.

Skyldighet att avgå inträder numera, sedan genom kungl. kungörelsen den 17 september 1914 rätten till s. k. respitår borttagits, för löntagare vid uppnåendet av den för rätt till fyllnadspension i den tjänst han innehar stadgade levnadsålder, därest han jämväl uppfyllt de villkor, vilka äro föreskrivna för erhållande av de samma tjänst åtföljande pensioner; Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att från tjänsten avskeda, denna myndighet obetaget att under angivna förutsättningar låta med avskedet anstå under viss tid.

Särskilda bestämmelser finnas härjämte om skyldighet att avgå med viss pension för den, som till följd av olycksfall i tjänsten eller eljest till följd av skada eller sjukdom, vanförhet eller lyte befinnes för framtiden oförmögen till tjänstgöring.

Var och en, som avgår med fyllnadspension, är förbunden att inträda i arméns reserver samt att där kvarstå intill 70 års ålder, om han blivit pensionsberättigad vid 65 år, men i annat fall intill fyllda 65 år, med tjänstgöringsskyldighet vid inträffande mobilisering och i krig samt

vid sådan övning, som till utrönande av härens krigsberedskap eller för utbildning av beväringens andra uppbåd eller landstormen kan bliva anbefalld.

För marinen gälla ännu i huvudsak de av Kungl. Maj:t den 3 oktober 1876 fastställda »grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar» med däri sedermera gjorda ändringar och tillägg. Dessa grunder äga även tillämpning med avseende å motsvarande personal vid kustartilleriet samt beträffande personalen vid nyorganiserade civilmilitära kårer.

Marinen.

Härjämte gäller för ifrågavarande personal reglementet för flottans pensionskassa av den 17 november 1899 med däri sedermera gjorda ändringar.

Enligt sålunda givna bestämmelser skall pension utgå till den, som innehar fast lön på stat till belopp ej överstigande 1,000 kronor, med lörens hela belopp; till innehavare av lön, överstigande 1,000 kronor men ej uppgående till 6,000 kronor, med 80 procent av lönen, dock lägst 1,000 kronor och högst 4,500 kronor; samt till innehavare av lön till belopp av 6,000 kronor eller därutöver med 75 procent av lönen.

Utav pensionens hela belopp utgöra två tredjedelar kassapension och en tredjedel fyllnadspension.

Pension beräknas efter den fasta lönen; ålderstillägg skola därvid i vissa fall räknas till lönen, i andra fall icke. För det till beklädnad eller ersättning därför berättigade underbefälet beräknas vid bestämmandet av pensionen värdet av denna förmån till ett bestämt belopp av 20 procent utav den fasta lönen.

Flaggunderofficer och underofficer av 1. graden bekomma pension till lika belopp som flaggmaskinist, underofficer av 2. respektive 3. graden vid kustartilleriet till enahanda belopp som underofficer av 2. respektive 3. graden vid flottan.

För marinöverdirektören liksom för marinläkare av 2. graden gäller, att det till sådan beställningshavare utgående arvode skall i fråga om pensionering betraktas såsom fast lön.

Vidare är i fråga om flottans polispersonal särskilt stadgat, att det avlöningsbelopp, varå pensionsbeloppet skall beräknas, skall utgöra för poliskommissarien vid flottans station i Karlskrona 1,200 kronor, för överkonstapel 1,000 kronor och för konstapel 800 kronor.

Varje delägare i flottans pensionskassa, som vid avskedstagandet stått i tjänst i 30 år och uppnått en ålder av 55 år, är vid avskedstagandet berättigad att erhålla *kassapension* enligt ovan angivna beräkningsgrunder.

Vid uppnådda 50 levnads- och 30 tjänstår äger delägare från flottans pensionskassa åtnjuta i pension 75 procent av den kassapension, som skulle tillkomma honom vid 55 levnadsår. Denna lägre pension utgår, till dess pensionstagaren fyllt 55 år, varefter han är berättigad åtnjuta den kassapension, honom bort, om han kvarstått i tjänsten, vid den tiden tillfalla.

För åtnjutande av den pension, som åtföljer viss tjänst, måste vederbörande hava innehaft tjänsten på stat under minst två års tid. Den, som uppnått de levnads- och tjänstår, som erfordras, men icke under minst två år på stat innehaft sin tjänst, äger uppbära den pension, som åtföljer närmast lägre lönegrad.

Fyllnadspension utgår till den, som är berättigad till kassapension och vid avskedstagandet uppnått en levnadsålder av:

flaggman, chefen för kustartilleriet, marinöverdirektören samt personalen vid marinintendenturkåren	65 år;
kommendör, överste vid kustartilleriet, personalen vid mariningenjörkåren — med undantag av marinöverdirektören — marinöverläkare och förste marinfläkare	60 år;
all övrig personal	55 år.

För tjänstinnehavare vid marinintendenturkåren har såsom ytterligare villkor för erhållande av fyllnadspension enligt ovannämnda grunder stadgats, att han vid avskedet skall hava uppnått 35 tjänstår; dylik tjänstinnehavare, som erhållit avsked efter uppnådda 60 levnads- och 35 tjänstår, erhåller i pension 75 procent av de sammanlagda pensionsförmåner, som efter uppnådda 65 levnadsår skolat tillkomma honom, med rätt för honom att, sedan han uppnått 65 levnadsår, erhålla samma pensionsförmåner, som bort tillfalla honom, om han vid avskedstagandet uppnått sistnämnda levnadsålder.

Därest delägare i flottans pensionskassa, som tillhör poliskåren, erhåller avsked först efter uppnådda 65 levnadsår och minst 35 tjänstår, beräknas och utgår fyllnadspensionen med skillnaden mellan det avlöningsbelopp, varå pension enligt ovannämnda föreskrifter får beräknas, med tillägg av ålderstillägg, å ena, och kassapensionen, å andra sidan.

Den, som åtnjuter lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för pensionering av flottans befäl och under-

befäl med vederlikar äro anvisade, är icke berättigad till fyllnadspension, såvida icke för det fall, att pension av andra allmänna medel åtnjutes, denna utgår enligt de i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 stadgade grunder.

Pensionsavgift erlägges till flottans pensionskassa med ett belopp, motsvarande fyra procent av summan utav kassapensionen jämte fyllnadspension.

I fråga om skyldighet att avgå gälla för personal vid marinen, oavsett de för skilda grupper av beställningshavare fastställda olika åldersgränserna, i huvudsak enahanda bestämmelser som, enligt vad här ovan nämnts, reglera avgångsskyldigheten för arméns personal.

Den, som avgår med fyllnadspension, är förbunden att vid inträffande krig och större rustningar, då så påfordras, i land samt i befattning likartad med den, han förut innehåft, tjänstgöra, flaggman, chefen för kustartilleriet, marinöverdirektören, kommandör, överste och tjänstinnehavare vid marinintendenturkåren intill fyllda 70 levnadsår samt alla övriga, som avgå före 65 levnadsår, intill denna ålder.

Förslag till ändringar i ovannämnda pensioneringsgrunder hava vid olika tillfällen framkommit.

*Förslag till
ändringar i de
militära pen-
sionerings-
grunderna.*

Med anledning av väckt förslag om förtidspensionering av militärpersonal ifrågasatte sålunda statskontoret i underdånig skrivelse den 13 oktober 1909 en fullständig omläggning av det militära pensionsväsendet. Det kunde svårligen förnekas, yttrade statskontoret, att på grund av förändrade förhållanden och i visst avseende förändrat åskådningssätt nu gällande bestämmelser i fråga om pensioneringen av personalen vid såväl armén som marinen blivit i väsentliga delar föråldrade och borde ersättas med nya. Att vid utarbetandet av dessa nya bestämmelser den civila pensionslagens huvudgrunder borde tjäna till efterföljd i helt annan och vidsträcktare grad, än vad som blivit ifrågasatt, hade förefallit statskontoret vara en given sak. Det borde jämväl tillses, om icke lämpligt vore att i en lag sammanföra alla stadganden i avseende å pensioneringen av såväl arméns som marinens militära och civilmilitära personal.

Statskontorets
yttrande 1909.

Närmast med anledning av denna statskontorets framställning och vissa av civilkommissionen gjorda anmärkningar mot den nuvarande

1910 års
kommitté.

organisationen av det militära pensionsväsendet uppdrog Kungl. Maj:t den 6 maj 1910 åt en kommitté att, bland annat, verkställa utredning angående förändring av de för armén och flottan gällande pensioneringsgrunderna till större likhet med den civila pensionslagens huvudgrunder samt angående sammanslagning av arméns och flottans pensionskassor. Kommittén avgav den 31 maj 1912 betänkande och förslag angående förändrat ordnande av det militära pensionsväsendet, innefattande, bland annat, förslag till lag angående militära och civilmilitära tjänstinnehavares rätt till pension samt förslag till upprättande av en ny, för armén och marinen gemensam pensionsanstalt.

I förstnämnda hänseende anförde kommittén, att densamma på angivna skäl funnit sig icke böra utarbета ett fullt genomgripande förslag till pensionsreglering för de tjänstinnehavare, varom här vore fråga. Kommittén hade sålunda i regel icke ingått i någon undersökning om eller något bedömande av, huruvida gällande grunder för beräkningen av pensions belopp gäve ett under alla förhållanden tillfredsställande resultat. Med hänsyn till det nära samband, som alltid måste förefinnas mellan en pensionsreglering och en lönerreglering, hade kommittén icke tilltrött sig att föreslå nya grunder för pensionsbeloppets förhållande till avlöningen i vidare mån, än som framginge av de jämkningar härutinnan, vilka kommitténs förslag till pensionsunderlagets beräkning innebure.

Det mål, som kommittén vid fullgörandet av sitt uppdrag jämlikt sin instruktion för sig uppställt, hade varit att söka bringa de militära pensioneringsgrunderna i så nära överensstämmelse med den nu gällande civila pensionslagens av den 11 oktober 1907 huvudgrunder, som vore förenligt med kommitténs förut angivna uppfattning rörande innebörden av sitt uppdrag och med den skillnad i karaktär, som det militära pensionsväsendet företedde i jämförelse med det civila. För vinnande av detta mål hade det synts kommittén nödigt, att de för armén och marinen gällande i viss mån olika pensioneringsgrunderna samarbetades till ett helt, detta så mycket hellre som pensionsväsendet för såväl armén som marinen i huvudsak hade samma uppgift. En annan förutsättning för åstadkommande av ett enhetligt pensionsväsen vore, att den nuvarande uppdelningen av de militära pensionerna i kassapension och fyllnadspension upphörde, vilket vore så mycket naturligare, som statsverket redan nu bestrede hela kostnaden för fyllnadspensionerna och en stor del av kostnaderna för kassapensionerna.

Beträffande frågan om grunderna för pensionens beräkande uttalade kommittén, i anslutning till 1907 års pensionslag, som sin mening, att hänsyn ej borde därvid tagas till de delar av avlöningen, som ut-

gjorde tjänstgöringspenningar, dagavlönning, lönetillägg för tjänstehästar furageersättning och portionsersättning. Då däremot inkvarterings- och servisbidraget, ersättningen för ved och ljus samt beklädnadsersättningen, av vilka den sistnämnda endast förekomme för flottans underofficerare, vore konstanta avlöningsförmåner och således av ungefär samma natur som den egentliga lönen, hade kommittén tagit i övervägande, huruvida icke någon eller några av dessa förmåner rätteligen borde tagas i betraktande vid pensions fastställande. Kommittén hade därvid trots sig finna, att det skulle vara med rättvisa och billighet överensstämmande, om inkvarterings- och servisbidraget finge medräknas i pensionsunderlaget. Då det väl kunde antagas, att beklädnadsersättningen vid en eventuell löneroglering för flottans underofficerare komme att bortfalla, hade det syntts kommittén olämpligt att i lagen inrycka ett stadgande, att vid pensionsunderlagets beräkning hänsyn skulle tagas jämväl till denna förmån. Kommittén hade ej heller ansett lämpligt att i lagen införa bestämmelse därom, att ersättningen för ved och ljus skulle vid pensionens beräkning tagas i betraktande, då denna ersättning vore av speciell natur.

Kommittén erinrade vidare, att enligt nu gällande militära pensioneringsgrunder den, som innehade lön till belopp ej överstigande 1,000 kronor, skulle äga i pension uppbära lörens hela belopp, medan för innehavare av högre avlöningar pensionen utginge med endast viss procent av lönen. Fastställandet av 1,000 kronor såsom den gräns, intill vilken pensionen sattes lika med lönen, hade ursprungligen avsett att gynna de små löntagarna eller i första hand underofficerarna med vederlikar, men hade med nuvarande avlöningsförmåner blivit skäligen betydelselöst. Såväl fanjunkare vid armén som underofficerare vid marinen uppbure nämligen, i olikhet med vad fallet varit vid pensioneringsgrundernas fastställande, så pass höga löner, att de komme bland den grupp av pensionstagare, för vilka pensionen beräknades till endast 80 procent av lönen. Skulle kommitténs förslag att vid pensionsunderlagets beräkning lägga inkvarterings- och servisbidraget till lönen komma att godkännas, skulle behovet av den nyssnämnda gränsens höjande framträda ännu mer. Med avseende å det av kommittén föreslagna sättet för pensionsunderlagets beräkning hade kommittén funnit gränsen, intill vilken pensionsunderlaget borde sättas lika med summan av däri ingående avlöningsförmåner, skäligen böra framflyttas till 1,500 kronor.

Vidkommande frågan om skyldighet att avgå från tjänsten anförde kommittén, att enligt den civila pensionslagen sådan skyldighet i regel inträdde samtidigt med rätten att tillträda pension, såsom naturligt vore,

då denna rätt icke medgäves tjänstinnehavare, förrän han uppnått så hög levnadsålder, att han i allmänhet kunde antagas icke vidare besitta de kropps- och själskrafter, som erfordrades för att kunna på ett nöjaktigt sätt uppehålla sin tjänst. I de gällande militära pensioneringsgrunderna tillämpades en avvikande regel, i det att militär tjänstinnehavare i allmänhet ägde rätt att utan särskilt tillstånd kvarstå i tjänsten tre år, vanligen kallade respitår — kaptener och innehavare av lägre grader vid marinen, som vore pensionsberättigade vid 55 års ålder, dock endast ett halvt år — utöver den tid, då han enligt levnadsåldern bleve pensionsberättigad, och därutöver kunde honom beviljas tillstånd att än längre i tjänsten kvarstå, därest det prövades vara för riket nyttigt.

Då emellertid pensioneringsbestämmelserna borde i främsta rummet hänföra sig till det allmännas intresse, och alltså ett kvarstående i tjänsten utöver uppnådd pensionsålder aldrig borde få göras ensidigt beroende av tjänstinnehavarens beslut, ansåge kommittén, att i pensionslagen borde intagas bestämmelse om, att avgångsskyldighet skulle inträda samtidigt med att tjänstinnehavaren uppnått den för rätt till hel pension för sådan tjänstinnehavare fastställda levnadsålder, dock att Konungen eller, där viss myndighet ägde att från tjänsten avskeda, den myndighet borde kunna låta med avskedet anstå, därest och så länge tjänstinnehavaren prövades kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna. Sådant anstånd syntes emellertid icke böra medgivas för längre tid än sammanlagt tre år.

Kommittén berörde i sitt utlåtande jämväl frågan om höjning av pensionsavgifterna och erinrade i detta avseende, att medan delägarna i arméns och flottans pensionskassor i årlig avgift erlade oförändrat 4 procent av sammanlagda beloppet av kassa- och fyllnadspensionen, den civila pensionslagen åter beräknade avgiftsprocenten efter beloppet av det för tjänsten stadgade högsta pensionsunderlag och efter en progressiv skala, så att avgiftsprocenten utgjorde en tiondels procent för varje helt hundratal kronor, dock icke i något fall mindre än 3 procent. Efter det sålunda bestämda procenttalet erlades avgiften på det för tjänstinnehavaren gällande pensionsunderlaget.

För bedömandet av lämpligheten och billigheten att i detta avseende ändra de militära pensionsavgifterna till större likhet med de civila och särskilt tillämpa principen om progressiv skala för dem hade kommittén funnit det nödvändigt att närmare tillse, huru de gällande pensioneringsgrunderna i övrigt inverkade på pensionsväsendets kostnad för statsverket för de olika kategorierna. För de under den civila pensionslagen hörande tjänster vore pensionsåldern vanligen densamma, vare sig avlöningen

vore sådan, att den medförde en högre eller lägre pension. De civila tjänst innehavare, som avginge med högre pension, komme härigenom att erlägga mot denna högre pension svarande avgifter under jämförelsevis kortare tid än de, som avginge med lägre pension, erlade mot den lägre pensionen svarande avgifter. För civila tjänst innehavare vore sålunda en dylik progressiv skala nödvändig, för att de, som avginge med högre pension, genom egna avgifter skulle hava grundlagt proportionsvis lika stor del av pensionen som de, vilka avginge med lägre pension. Vid de militära tjänsterna åter vore pensionsåldern så olika för tjänster med högre eller lägre lön, att avseende måste fästas härvid. Verkställda undersökningar hade givit vid handen, att, på grund av den lägre pensionsåldern för tjänster med lägre lön, de bidrag, som dessas innehavare lämnade till sin egen pensionering, redan nu vore betydligt lägre än vid tjänster med högre lön. Sålunda hade, med beräkning av $3\frac{1}{2}$ procents räntefot, dessa bidrag visat sig, vad arméns personal anginge, växla mellan 31.6 procent av pensionernas kapitalvärde för general och 9.9 procent för kapten av 1. klassen. För underofficerare uppginge de till ungefär 11 procent. Beträffande personal vid marinen framträdde en liknande växling; avgiftsprocenten utgjorde här 36.3 procent för flaggman, 17.7 procent för kapten av 1. klassen och omkring 12 procent för underofficerare.

Enligt de av kommittén föreslagna pensioneringsgrunderna komme motsvarande siffror att utfalla något annorlunda, men huvuddragen bleve desamma. Genom den högre avgångsåldern för de militära tjänst innehavarna i högre grader komme dessa sålunda redan med den nu tillämpade konstanta avgiftsprocenten att genom egna avgifter bidra till sin pension med proportionsvis större del än de lägre tjänst innehavarna. Om för militära pensionstagares avgifter infördes progressiv skala i avsikt, att varje pensionstagare skulle genom egna avgifter hava grundlagt proportionsvis lika stor del av sin pension, komme progressionen att gå i motsatt riktning mot vad fallet vore beträffande civila pensionstagare, så att pensionsavgifterna för högre pensioner skulle utgå efter fallande skala. Under sådana förhållanden hade kommittén icke ansett sig böra föreslå införande i den militära pensionslagen av föreskrift om erläggande av pensionsavgifter enligt progressiv skala.

Att åter ingå i prövning av avgiftens absoluta storlek hade kommittén ej ansett ligga i sitt uppdrag.

Beträffande frågan om pensioneringens handhavande föreslog kommittén, att de nu befintliga särskilda pensionskassorna för armén och

marinen skulle ombildas till en för armén och marinen gemensam pensionsanstalt, vars styrelse skulle handhava all militär pensionering med undantag av manskapspensioneringen vid armén.

Särskild mening av två ledamöter av 1910 års kommitté.

Två ledamöter av kommittén, generalmajoren C. O. Nordensvan och konteramiralen, dåvarande kommandören S. Ankarcrona, uttalade en från kommitténs flertal avvikande mening och ansågo, att då i kommitténs uppdrag bland annat inginge att verkställa utredning angående förändring av de för armén och marinen gällande pensioneringsgrunder till större likhet med den civila pensionslagens huvudgrunder, kommittén i sitt betänkande jämväl bort framlägga en utredning, huruvida pensionsunderlaget för arméns och marinens personal lämpligen borde beräknas efter i den civila pensionslagen härför följda grunder.

I sådant avseende åberopade reservanterna, att medan pensionsbeloppen för militära tjänst innehavare utgjorde omkring eller föga mer än 50 procent av samtliga avlöningsmedel, motsvarande belopp, sådana de blivit bestämda genom 1907 års pensionslag, uppginge för en civil tjänsteman av tredje lönegraden (byråchef) till 69, av andra lönegraden till 72 och av första lönegraden till 71 procent, till följd varav pensionsbeloppen vore väsentligt högre för de civila än för de med dem i avlöningshänseende likställda militära tjänst innehavare.

Mot en ändring av sättet för beräkning av de militära pensionerna till närmare överensstämmelse med det i den civila pensionslagen följda sättet för pensionsunderlagets bestämmande med därav följande höjning av pensionsbeloppen kunde visserligen invändas, att på grund av den i allmänhet lägre pensionsåldern vid armén och vid marinen än vid de civila ämbetsverken en tidigare förvärvad pension hade större kapitalvärde än en senare förvärvad högre pension, men ur tjänst innehavarnas synpunkt vore det i allmänhet fördelaktigare att under längre tid få bibehålla en högre avlöning, vilken dessutom växte medelst ålderstillägg, och att därefter komma i åtnjutande av en högre pension, än att vid 50 eller 55 års ålder eller just vid den tidpunkt, då för en familjefader barnens uppfostran vanligen förorsakade de drygaste kostnaderna, nödgas avgå med en pension, som i allmänhet understeg hälften av den förutvarande avlöningen.

För den pensionerade militären funnes endast små utsikter att erhålla någorlunda inbringande auställning vare sig i allmän eller enskild tjänst. Den pensionerade bleve därför i regel för sitt uppehälle hänvisad huvudsakligen till sin pension.

Vid bedömande av det inflytande, som den lägre pensionsåldern kunde tillnötas vid bestämmandet av pensionsbeloppens storlek, måste emellertid hänsyn tagas jämväl till den omständigheten, att den militära pensionen intill 65 och för vissa pensionstagare ända intill 70 års ålder vore åtföljd av viss fortfarande tjänstgöringsskyldighet, med vilken vore förenad andra skyldigheter, såsom att underhålla uniform, att icke lämna riket utan erhållet tillstånd, att fortfarande lyda under krigslagarna, att inställa sig till viss tjänstgöring i fredstid samt icke minst att vid mobilisering inträda i tjänstgöring till och med i främsta linjen, om så påfordrades. Den militära pensionen vore sålunda i själva verket intill ungefär samma ålder som den, då den civila tjänst innehavaren avginge med pension, en beredskapsavlöning. Vidare vore den tidigare pensionsåldern framkallad av statens behov, icke av hänsyn till pensionstagarna. I verkligheten erhöles sålunda de militära pensionerna enbart pensions natur först, sedan pensionstagaren uppnått 65 eller i vissa fall 70 års ålder och därigenom utträtt ur reserven. Han vore då och först då fullt jämförlig med den civila pensionstagaren, och det syntes icke förefinnas någon anledning, varför den förutvarande officeren eller underofficeren skulle erhålla ett lägre pensionsbelopp än den civila tjänst innehavaren eller icke vara förtjänt av lika stor pension som denne.

Efter en erinran om huvudgrunderna för beräkning av pension enligt den år 1910 utfärdade nya pensionslagen för tjänstemän vid statens järnvägar anförde reservanterna slutligen, att av den utav dem gjorda utredningen tydligt torde framgå, att en ökning av pensionerna för militära och civilmilitära tjänst innehavare vore väl befogad. Kommitténs flertal hade emellertid ansett det ligga utom kommitténs uppdrag att avgiva förslag till en fullständig pensionsreglering och därför ansett sig sakna befogenhet att föreslå, att pensionsunderlaget för tjänst innehavare vid armén och marinen skulle bestämmas enligt väsentligt andra grunder än de, som nu vore härför gällande. Under sådant förhållande hade reservanterna icke ansett sig böra reservera sig mot de av kommittén föreslagna grunderna för pensionsunderlagets beräkning, men ville i detta sammanhang framhålla, att kommitténs förslag icke borde anses utgöra ett slutgiltigt förslag till det militära pensionsväsendets ordnande. Då antagandet av en ny lag angående militära och civilmilitära tjänst innehavares rätt till pension av den av kommittén föreslagna lydelsen sannolikt skulle hava till följd, att en eventuell pensionsreglering bleve undanskjuten till en oviss framtid, ansåges reservanterna sålunda, att frågan om pensionsreglering för tjänst innehavare vid armén och marinen borde göras till föremål för fullständig utredning, innan pensionslagen

toges under slutlig omprövning, samt att kommitténs förslag borde undergå den ändring, som kunde bliva en följd av sagda utredning.

Vid en dylik utredning syntes även hänsyn böra tagas till ur militär synpunkt eventuellt önskvärda jämkningar i fråga om den levnadsålder, vid vilken rätt till pension och skyldighet att avgå ur tjänst skulle inträda.

Därjämte borde tagas under omprövning, huruvida icke förbättring i pensionerna borde beredas nuvarande eller före den nya lagens antagande nyinträdande pensionstagare, särskilt dem, som vore tjänstskyldiga i arméns eller marinens reserver.

Särskild
mening av en
ledamot av
1910 års
kommitté.

En ledamot av kommittén, herr E. A. Nilson, hyste en från kommitténs flertal avvikande mening rörande frågan om pensionsväsendets handhavande. Reservanten ansåg, att handhavandet av pensioneringen av den militära och civilmilitära tjänstemannapersonalen lämpligast borde anförtros beträffande armén tillhörande personal åt arméförvaltningen och beträffande marinen tillhörande personal åt marinförvaltningen, samt att med avseende å pensioneringen av änkor och barn efter avlidna militära och civilmilitära tjänstemän borde utredas, huruvida ej arméns änke- och pupillkassa samt flottans gratialfond lämpligen borde sammanslås med civilstatens änke- och pupillkassa eller möjligen annan eller andra dylika kassor i syfte att ernå förenklad förvaltning och därigenom nedbringa förvaltningskostnaderna.

Yttranden
över kommit-
téns förslag.

Yttranden över kommitténs förslag avgåvos av vederbörande myndigheter.

Såvitt angår de delar av förslaget, för vilka i det föregående närmare redogjorts, hade av de hörda myndigheterna cheferna för generalstaben, marininstaben och kustartilleriet icke någon erinran att framställa.

Marinförvaltningen fann sig på anförda grunder icke böra ingå på någon detaljgranskning av kommitterades förslag till militär pensionslag.

Arméförvalt-
ningen 1913.

Arméförvaltningen anförde i utlåtande den 21 juni 1913 beträffande den av kommittén föreslagna höjningen av pensionsbeloppen huvudsakligen följande.

Arméförvaltningen hade icke kunnat finna sig övertygad av kommitténs skäl för inkvarterings- och servisbidragets inräknande i det lönebelopp, efter vilket pensionen skulle beräknas. Det vore visserligen sant, att i gällande avlöningsreglemente för armén inkvarterings- och servisbidrag jämfördes med de i stat uppförda lönerna, men vid genomföran-

det av löneregleringar hade man fastställt ett visst förhållande mellan lönebeloppen och övriga avlöningsförmåner just med hänsyn till den pension, man ansett sig böra anslå åt löntagaren. Funnes det billigt eller rättvist, att den sålunda anslagna pensionen höjdes, så torde bättre utvägar finnas för att nå detta mål än en förhöjning i pensionen med hänsyn till inkvarterings- och servisbidragens växlande belopp. Det torde dock knappast varit avsett, att frågan härom skulle i detta sammanhang upptagas till prövning.

Beträffande kommitténs förslag om höjning av den lönegräns, intill vilken pension finge beräknas till fulla beloppet av lönen, från 1,000 till 1,500 kronor, ansåge sig arméförvaltningen med hänsyn till den jämförelsevis obetydliga kostnadsökning, denna förändring i och för sig skulle förorsaka statsverket, samt till den omständigheten, att pensionsförbättringen i praktiken skulle huvudsakligen beröra fanjunkaregraden, för vilken pensionsbeloppet med utgångspunkt från gällande lönestat skulle höjas från 1,000 till 1,200 kronor, böra tillstyrka kommitténs förslag i denna del. Skulle åter kommitténs förslag, i vad det avsåge höjning av pensionsbeloppen, antagas oförändrat, komme pensionsbeloppet för löntagare inom fanjunkares löneklass att på en gång höjas från 1,000 till 1,440 kronor eller med nära 50 procent.

Statskontoret erinrade i underdånigt utlåtande den 12 juli 1913, hurusom ämbetsverket i sin skrivelse den 13 oktober 1909 framhållit vissa synpunkter såsom beaktansvärda vid en omläggning av det militära pensionsväsendet. Som dessa synpunkter i stor utsträckning vunnit beaktande av kommittén, ansåge statskontoret dennas förslag i huvudsakliga delar kunna förordas. I fråga om de delar av kommitténs förslag, för vilka här ovan närmare redogjorts, anförde statskontoret följande.

Statskontoret
1913.

Kommittén hade icke ansett dess uppdrag innebära utarbetande av något fullt genomgripande förslag till pensionsreglering för vederbörande tjänst innehavare. Emellertid hade kommittén beträffande pensionsunderlagets beräknande föreslagit två bestämmelser, som ledde till någon ökning av de nu utgående pensionerna. Den ena av dessa bestämmelser avsåge inkvarterings- och servisbidragets läggande till lönen vid beräkandet av pensionsunderlaget och den andra framflyttande från 1,000 kronor till 1,500 kronor av den gräns, intill vilken pensionsunderlaget borde sättas lika med summan av däri ingående avlöningsförmåner. Med hänsyn till vad av såväl kommittén som två reservanter inom densamma anförts om de militära pensionernas låga belopp hade stats-

kontoret funnit dessa bestämmelser välbetänkta. Statskontoret ville dock framhålla, att genom dessa jämförelsevis obetydliga förbättringar i de nuvarande pensionsförhållandena ingalunda finge anses undanröjt det behov av en verklig pensionsreglering, som på ifrågavarande område otvivelaktigt föreläge, men som icke syntes lämpligen böra äga rum annat än i sammanhang med prövning av frågan om lönereglering för de militära och civilmilitära tjänst innehavarna. I avbidan på en sådan allmän revision av grunderna för pensionsbeloppens bestämmande hade statskontoret funnit de nu föreslagna förbättringarna, vilka endast obetydligt rubbade de för närvarande gällande pensioneringsgrunderna men dock medförde en välbehövlig om än ringa ökning i pensionsbeloppen, böra komma i tillämpning i sammanhang med den nya lagen.

Efter att närmare hava yttrat sig rörande vissa punkter i den av kommittén föreslagna militära pensionslagen erinrade statskontoret emellertid, hurusom 1912 års riksdag anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig utredning, huruvida och på vilka grunder en centralisering av pensionsanstalter, understödda av staten, lämpligen kunde genomföras, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Med anledning härav hade, efter erhållet bemyndigande, chefen för finansdepartementet tillkallat sakkunniga personer för att verkställa den sålunda begärda utredningen.

De militära pensionskassornas ställning måste givetvis vid denna utredning tagas i övervägande. Det föreläge därjämte anledning antaga, att utredningen komme att ingående behandla jämväl spörsmålet, huruvida icke såväl den civila som den militära pensioneringen och andra dithörande ärenden lämpligen kunde överlämnas åt ett enda centralt pensionsverk. Att, innan resultatet av denna utredning föreläge, fatta beslut om ändrat handhavande av den militära pensioneringen syntes statskontoret icke böra ifrågakomma.

I avvaktan på den anbefallda utredningens resultat torde därför enligt statskontorets mening den militära pensioneringen böra fortfarande tills vidare ombesörjas av de nuvarande pensionskassorna; och då det knappast kunde anses lämpligt att under denna tid pålägga kassornas styrelser bördan av nya pensioneringsgrunder tillämpning, syntes den föreslagna pensionslagen och därmed sammanhängande bestämmelser, vilka i allt fall, om de skulle bliva å nuvarande kassor tillämpliga, tarvade omarbetning, icke böra komma i tillämpning förr än i sammanhang med förändrat ordnande av den militära pensioneringens handhavande.

Från statskontorets beslut var föredraganden, dåvarande extra byråchefen friherre Leijonhufvud skiljaktig i vissa delar och yttrade bland annat följande:

Vad beträffade kommitténs av statskontoret förordade förslag om pensionsunderlagets beräkning syntes det föredraganden kunna ifrågasättas, huruvida det kunde anses lämpligt att, innan utredning rörande en fullständig pensionsreglering för tjänst innehavare, å vilka den militära pensionslagen skulle bli tillämplig, ännu föreläge, i berörda avseende göra någon som helst ändring i det nu bestående; detta icke därför, att den pensionsförhöjning, som kommitténs förslag skulle medföra, i och för sig vore alltför vittgående; tvärtom funne även föredraganden i likhet med pluraliteten förbättringen ingalunda fullt tillfredsställande; men densamma förefölle likväl så pass omfattande, att den måste anses ägnad att undanskjuta frågan om den fullständiga pensionsreglering, som utan tvivel vore av nöden.

Därest emellertid, såsom statskontoret hemställt, frågan om förändrat ordnande av det militära pensionsväsendet finge vila i avvaktan på resultatet av igångsatt utredning om centralisering av statens pensionsväsende, förefunnes anledning antaga, att under tiden en utredning kunde hinna verkställas i fråga om en fullständig pensionsreglering för militära och civilmilitära tjänst innehavare.

Vad anginge frågan om det militära pensionsväsendets handhavande vore föredraganden med pluraliteten i statskontoret enig därom, att med förändrat ordnande av denna del av statens pensionsväsende borde anstå i avvaktan på resultatet av den igångsatta utredningen rörande centralisering av statens pensionsväsende i allmänhet. Därest med hänsyn till önskvärldheten därav, att de nya militära pensioneringsgrunderna snarast möjligt finge komma i tillämpning, det skulle anses lämpligt att under utredningstiden provisoriskt ordna den militära tjänstemannapensioneringens handhavande, skulle sådant låta sig på enklaste sätt göra genom att tillsvida uppdraga handhavandet åt statskontoret, som redan förut vore utrustat för handläggning av pensionsärenden och som därför, under förutsättning att uppbörd och redovisning ankomme på de militära medelsförvaltande myndigheterna, säkerligen skulle utan några större svårigheter eller mera omfattande anordningar kunna åtaga sig bestyret.

Direktionen över arméns pensionskassa avgav infortrat yttrande i ärendet den 9 juni 1913 och förklarade sig därvid anse fullt befogat, att inkvarterings- och servisbidraget inräknades vid pensionsunderlagets

bestämmande, liksom att gränsen, intill vilken pensionsunderlaget sattes lika med beloppet av däri ingående avlöningsförmåner, höjdes till 1,500 kronor. Direktionen funne vidare ingen anledning till bibehållande av undantagsbestämmelsen därom, att pensionsunderlaget skulle utgöra endast 75 procent av avlöningsbeloppet, när detta uppginge till 6,000 kronor eller mera.

Slutligen ansåge direktionen, att om någon pensionsförhöjning komme att äga rum, förmånen av sådan förhöjning borde tillkomma även dåvarande pensionstagare. I detta syfte föreslog direktionen införande av en bestämmelse, att innehavare av pension från arméns eller flottans pensionskassa skulle äga komma i åtnjutande av pension enligt de föreslagna nya bestämmelserna mot erläggande av den förhöjning i pensionsavgift, som skulle hava uppkommit, därest han under de sista 12 åren av sin tjänstetid erlagt de i den nya pensionslagen stadgade avgifter.

Krigsbefälet
1913.

Krigsbefälet avgav den 17 december 1913 utlåtande i föreliggande fråga och anförde därvid beträffande den föreslagna pensionsförhöjningen huvudsakligen följande.

Av vad i ärendet förekommit framginge, att den militära pensionen vore väsentligt mindre än den civila, ej blott där den militära pensionsåldern inträdde tidigare än den civila, utan även där förhållandena i detta hänseende vore lika. Det funnes emellertid intet rimligt skäl, varför en militär tjänstinnehavare skulle få det sämre ställt i pensions-hänseende än en civil tjänstinnehavare, för vilken lika förhållanden rådde i avseende på tjänsteställning, avlöning och inträde i pensionsåldern. Detta skulle nämligen innebära ett underkännande av det i statens tjänst nedlagda militära arbetets värde och betydelsen av den ständiga beredskap till högsta personliga uppoffring för fosterlandet, som fordrades av den militära tjänstinnehavaren ej blott under hans kvarstående i aktiv tjänst utan även under hela den tid, han tillhörde reserven.

Krigsbefälet ville därför såsom sin bestämda mening framhålla, att en förbättring av de militära tjänstinnehavarnas pensioner till likhet med de motsvarande civilas överensstämde med rätt och billighet.

Vad åter anginge pensionerna för de militära tjänstinnehavare, vilka inträdde i pensionsåldern väsentligt tidigare än likställda civila, hade såsom huvudskäl för deras mindre pensioner anförts, att den lägre avgångsåldern för dem medförde betydligt större möjligheter till utkomst på andra områden. Detta vore, såsom framginge särskilt av de båda reservanternas i kommittén yttrande, endast till viss grad sant.

Det kunde nämligen icke bestridas, att på senare tider möjligheterna i detta hänseende inskränkts genom övningstidens utsträckning och, vad särskilt officerarna beträffade, de numera vanliga förflyttningarna i samband med befordran, även inom kompaniofficersgraderna. Utsikterna för officer eller underofficer i tjänst att på ett betryggande sätt förbereda anskaffningen av och tillförsäkra sig en skäligt avlönad syssla vid avskedstagandet vore redan nu ytterst små och komme med sannolikhet att än mer minskas. I likhet med reservanterna ansåge krigsbefälet därför, att den pensionerade militären hädanefter i regel för sitt uppehälle bleve hänvisad till pensionen och detta i en ålder, då för en familjefader utgifterna för barnens uppfostran vanligen vore störst. Det syntes därför icke vara berättigat, att ifrågavarande militära tjänstinnehavare i anledning av den tidigare avgångsåldern ställdes *avsevärt* sämre i pensionshänseende än andra statens pensionstagare.

Regleringen av pensioneringsgrunderna torde därför böra gå i den riktningen, att de militära pensionerna höjdes så, att de för avskedstagare av 60 års eller högre avgångsålder bleve lika med, samt att de för tidigare avskedstagare icke komme att väsentligt understiga de civila pensionerna. Däremot måste sådan förändring av pensioneringsgrunderna anses obillig, som ställde åtskilliga pensionstagare sämre än förut. Så skulle bliva fallet, om respitåren borttoges utan samtidig höjning av pensionerna utöver vad kommittén föreslagit. Bibehållandet av respitåren vore nämligen för tjänstinnehavaren en avsevärd fördel, dels emedan han under en längre tid finge uppbära lön, och dels emedan han för erhållande av civil anställning kunde välja lämplig tidpunkt för avskedstagandet. Men samtidigt kunde icke bestridas, att denna rättighets borttagande vore ett mycket viktigt statsintresse.

En sammanställning av myndigheternas uttalanden och det nu anförda påvisade det ur alla synpunkter befogade däruti, att omläggningen av de militära pensioneringsgrunderna komme att omfatta en avsevärd ökning av pensionerna. Ur de blivande pensionstagarnas synpunkt måste detta önskemål betraktas såsom det huvudsakliga. Vilken väg som härför valdes vore däremot icke av samma vikt. Men givetvis hade krigsbefälet låtit sig angeläget vara att söka välja den väg, som säkrast och enklast ledde till målet. Härvidlag hade ett frånträdande av äldre uppfattning och föreskrifter visat sig nödvändigt, när dessa i många avseenden ej syntes följdriktiga. Exempelvis skulle enligt nu gällande bestämmelser vissa pensionstagare med mycket sen avgångsålder erhålla pension, beräknad efter 75 procent, medan däremot för pensionstagare med tidigare avgångsålder pensionen beräknades efter 80 procent — en

bestämmelse, som vore så stridande mot gängse pensioneringsgrunder, att den under alla förhållanden borde upphävas. Vidare nödvändiggjorde de äldre föreskrifterna för pensionsbeloppens beräkning en del undantagsbestämmelser, medan däremot givetvis sådana föreskrifter borde så långt möjligt fastställa en enda enkel beräkningsgrund, som kunde inrymma alla olika fall. Vad vidkomme kommitténs förslag, syntes det samma otillfredsställande såväl i fråga om pensionsbeloppens storlek som pensioneringsgrunderna.

Den naturligaste och i princip riktigaste beräkningsgrunden för pensionsbeloppens bestämmande torde vara att låta en viss skälig procent av en tjänstinnehavares hela ordinarie avlöning utgå såsom pension. Till denna beräkningsgrund hade också statsmakterna principiellt anslutit sig i och med fastställandet av den sista mera genomgripande pensionsregleringen — den för tjänstemännen vid statens järnvägar. Krigsbefälet hade också ansett, att denna beräkningsgrund borde uppställas såsom norm jämväl för arméns pensionering, i all synnerhet som förhållandena vid statens järnvägar och armén i föreliggande hänseenden företedde många likheter. Sålunda åtnjöte stora grupper tjänstinnehavare av båda kategorierna inkvartering in natura; lön och tjänstgöringspenningar vid statens järnvägar motsvarade lön och dagavlöning vid armén o. s. v.

Krigsbefälet ansåge alltså, att såsom underlag för pensionens bestämmande borde tjäna viss procent av den ordinarie avlöning för år räknat, som åtföljde den tjänst, från vilken avgång ägde rum. Till ordinarie avlöning syntes böra hänföras lön (jämte ålderstillägg), hel dagavlöning eller tjänstgöringspenningar samt lägsta inom lönegraden utgående inkvarterings- och servisbidrag. Däremot syntes icke sådan avlöning som arvode, ersättning för ved och ljus samt häst- och furageersättning böra inräknas i pensionsunderlaget.

Om man utginge ifrån en tillämpning av denna allmänna beräkningsgrund, återstode att fastställa den procent av den ordinarie avlöningen, som skulle utgöra pensionsunderlag. Avvägandet av denna procentsats vore tydligen av största vikt, när den bleve bestämmande för pensionsbeloppens storlek.

Krigsbefälet ansåge sig förut hava anfört talande skäl för det berättigade däruti, att pensionerna för tjänstinnehavare, vilka vore skyldiga att avgå vid 60 års eller högre ålder, gjordes lika med pensionerna för sådana civila tjänstemän, för vilka liknande förhållanden rådde i avseende på tjänsteställning, avlöning och avgångsålder. Med tillämpning av statens järnvägars pensioneringsgrunder borde alltså för denna grupp

militära tjänst innehavare 70 procent av den ordinarie avlöningen bestämmas såsom pensionsunderlag. Beträffande de tjänst innehavare för vilka avgångsåldern av respektive 55 och 50 år gällde, borde däremot en i någon mån fallande procentskala tillämpas på grund av de med den tidigare avgångsåldern i viss mån följande högre förvärvsmöjligheterna.

Med fasthållande av övertygelsen om det befogade i pensioneringsgrundernas ändring i denna riktning hade krigsbefälet emellertid ansett sig icke böra göra framställning om fullt så stort pensionsunderlag. I stället föreslog krigsbefälet, med hänsyn dels till önskvärdheten av en snar och avsevärd pensionsförbättring och dels till förefintliga utsikter för en sådan förbättrings genomförande, pensionsfrågans lösning på grundvalen av ett pensionsunderlag något mindre än det, som erhöles, om man utginge ifrån arméns pensionstagares lika berättigande med civila pensionstagare.

Under förutsättning av sådan minskning av pensionsunderlaget hade krigsbefälet ansett det riktigt att vid detta underlags avvägande utgå ifrån det pensionsminimum, som kunde anses på samma gång nödvändigt och genomförbart för den grupp av tjänst innehavare, för vilken avgångsskyldighet inträdde vid 50 års ålder. Det vore nämligen inom denna grupp, som en pensionsändring starkast inverkade såväl på individernas ekonomi som i statsfinansiellt avseende.

Efter noggrant överbäggande hade krigsbefälet kommit till den uppfattningen, att detta minimum låge i ett pensionsunderlag, som motsvarade 64 procent av den ordinarie avlöningen (beräknad enligt ovan). Ett stöd för denna uppfattning hade krigsbefälet även vunnit hos flottans fullmäktige, vilka på andra beräkningsgrunder kommit till ungefärligen samma minimum. Med tillämpning av förut framhållna grundsatser torde för tjänst innehavare med högre avgångsålder böra tillämpas progressiva procentsatser. För att främja förslaget förverkligande hade krigsbefälet förmenat sig icke böra föreslå större progression än en procent; och skulle pensionsunderlaget alltså bliva 64, 65 och 66 procent av ordinarie avlöningen för tjänst innehavare med respektive 50, 55 och 60 års eller högre obligatorisk avgångsålder, dock, på grund av den för statens tjänstemän bestämda, allmänt gällande begränsningen uppåt av pensionsbelopp, högst 6,000 kronor.

Uti följande tabell hade krigsbefälet sammanställt pensionerna så som de nu föreslagits, jämförda dels med de nuvarande och dels med de pensionsbelopp, som skulle erhållas, därest järnvägsmännens och de civila tjänstemännens pensionsgrunder tillämpades på militära förhållanden.

Tabell över avlöning, pensioner och avgifter.

Grad.	Avlöning.				Pensioner.					Årsavgifter.	
	Lön.	Dag- avlöning.	Lägsta inkvar- tering.	Summa.	Nuva- rande.	Enligt kom- mittén.	Enligt krigs- befälet.	Enligt pen- sionsla- gen för tjänste- män vid statens järn- vägar.	Enligt civila pen- sions- lagen.	Nuva- rande.	Krigs- befälets förslag.
General	8,000	2,555	1,200	11,755	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	240	240
Överste	6,000	2,190	900	9,090	4,500	5,180	6,000	6,000	6,000	180	240
Överstelöjtnant ..	4,500	1,825	600	6,925	3,600	4,080	4,500	4,850	5,100	144	180
Major	4,000	1,825	600	6,425	3,200	3,680	4,180	4,500	4,600	128	167
Kapten 1. klass ..	3,400	1,460	400	5,260	2,720	3,040	3,370	3,700	3,800	108	135
Fanjunkare	1,200	912,50	240	2,352,50	1,000	1,440	1,510	1,650	1,440	40	60
Sergeant 1. klass	900	730	180	1,810	900	1,080	1,160	1,270	1,080	36	46

Direktionen
över flottans
pensionskassa
1913.

Direktionen över flottans pensionskassa, som den 12 juli 1913 avgav yttrande över pensionskommitténs betänkande, förklarade sig, med vissa smärre jämkningar, tillstyrka det i betänkandet framlagda förslaget till militär pensionslag. I likhet med reservanterna inom kommittén ansåg emellertid direktionen, att frågan om pensionsreglering för tjänstinnehavare vid armén och marinen borde göras till föremål för fullständig utredning, innan pensionslagen toges under slutlig omprövning, samt att kommitténs förslag borde undergå den ändring, som kunde bli en följd av sagda utredning.

Fullmäktige
i flottans
pensionskassa
1913.

Fullmäktige i flottans pensionskassa, vilka den 15 november 1913 avgåvo utlåtande i ämnet, ansågo sig på anförda skäl icke kunna tillstyrka ett godkännande av kommitténs förslag, därest icke en kraftigare pensionsreglering samtidigt genomfördes eller ställdes i säker utsikt inom närmaste framtid.

Av hänsyn till det statsintresse, som gjorde en pensionslags genomförande i högsta grad önskvärt, hade fullmäktige utarbetat ett nytt förslag till pensioneringsgrunder. Fullmäktige hade kommit till den uppfattningen, att även de militära och civilmilitära befattningshavarnas

intressen skulle tillsvidare nöjaktigt vara tillgodosedda, därest pensionsunderlaget, i likhet med vad i civila pensionslagen vore föreskrivet, bestämdes att, med vissa av gällande lönestater betingade undantag — bland annat beträffande underofficerarna — utgöra lönen med ålders-tillägg men utan inkvarteringsbidrag. Genom ett dylikt pensionsunderlag komme pensionsökningen att uppgå till sådant belopp, att den kunde anses skäligen.

Förhållandet mellan pensionsbeloppen för den militära personalen enligt gällande pensioneringsgrunder samt de av kommittén och de av fullmäktige föreslagna framginge av följande tablå:

Beställning.	Summa avlöning.	Pension.			Pension i % av avlöningen.		
		Nu- varande.	Av kom- mittén före- slagen.	Av full- mäktige före- slagen.	Nuva- rande.	Av kom- mittén före- slagen.	Av full- mäk- tige före- slagen.
Flaggman, chef för kustartilleriet	11,755 —	6,000 —	6,000 —	6,000 —	51,0	51,0	51,0
Kommendör, överste	9,090 —	4,500 —	5,180 —	6,000 —	49,5	57,0	66,0
Kommendörkapten av 1. graden, överste- löjtnant	6,925 —	3,600 —	4,080 —	4,500 —	52,0	58,9	65,0
Kommendörkapten av 2. graden, major	6,425 —	3,200 —	3,680 —	4,000 —	49,8	57,3	62,3
Kapten av 1. klassen	5,260 —	2,720 —	3,040 —	3,400 —	51,7	57,8	64,6
Kapten av 2. klassen	4,260 —	1,920 —	2,240 —	2,400 —	45,1	52,6	56,3
Löjtnant	2,895 —	1,200 —	1,500 —	1,500 —	41,5	51,8	51,8
Underlöjtnant	2,115 —	720 —	1,020 —	720 —	34,0	48,2	34,0
Flaggunderofficer (maskinist)	2,848 80	1,094 40	1,500 —	1,500 —	38,4	52,7	52,7
Underofficer av 1. graden vid kust- artilleriet	2,482 50	1,094 40	1,500 —	1,500 —	44,1	60,4	60,4
Flaggunderofficer (ej maskinist)	2,481 05	1,094 40	1,500 —	1,500 —	44,1	60,5	60,5
Underofficer av 2. graden (maskinist)...	2,391 05	1,000 —	1,280 —	1,380 —	41,8	53,5	58,7
Underofficer av 2. graden (ej maskinist)	2,153 80	1,000 —	1,280 —	1,380 —	46,4	59,4	64,2
Underofficer av 2. graden vid kust- artilleriet	2,153 80	1,000 —	1,280 —	1,380 —	46,4	59,4	64,2

Fullmäktige hade emellertid icke förbisett, att med de av fullmäktige föreslagna pensionsunderlagen kostnaden för pensioneringen skulle komma att i icke oväsentlig grad ökas. Fullmäktige hade därför, ehuru

med tvekan, ansett, att pensionsavgiften skulle kunna höjas med 50 procent eller från 4 procent till 6 procent å pensionsunderlaget.

Den militära pensionskommitténs förslag har hittills icke föranlett annan ändring i bestämmelserna rörande den till armén och marinen hörande personalens pensionering än att, såsom ovan omförmälts, genom kungl. kungörelsen den 17 september 1914 rätten till s. k. respitår borttagits, i sammanhang varmed ändrade föreskrifter meddelats om skyldighet att avgå för den, som till följd av olycksfall i tjänsten eller eljest till följd av skada eller sjukdom, vanförhet eller lyte befinnes för framtiden oförmögen till tjänstgöring.

II. Inkomna framställningar.

Uti underdånig skrivelse den 5 januari 1917 har styrelsen för svenska underofficersförbundet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga pensionsfrågans snara lösning i övervägande. Från många underofficerare, såväl i tjänst varande, vilka stode färdiga att lämna den aktiva tjänsten, som de, vilka redan vore nödsakade att leva på den nuvarande knappt tillmätta pensionen, hade inkommit framställningar, som gåve vid handen, att bland dessa senare i många fall den största nöd vore tillfinnandes. Av verkställda utredningar och uttalanden av myndigheter framginge, att en pensionsförbättring vore väl motiverad. Underofficeren inträdde i pensionsåldern, då staten utnyttjat hans arbetskraft i den utsträckning, som med statens intressen befunnits vara förenlig, och då den privata verksamheten icke ansåge sig hava behov av hans arbetskraft, ty ingen anställde gärna i sin tjänst en person i 50—55-årsåldern. Men underofficerens pension syntes dock vara avpassad med hänsyn till den privata inkomst, han ansåges kunna förskaffa sig. Detta måste vara förklaringen till den låga pension, som utginge till underofficeren, jämförd med andra statstjänare i liknande ställning men med pensionsbelopp betydligt högre och avgång ur tjänst vid senare år. Härtill komme, att en person vid 50 år i många fall hade minderåriga barn att försörja. På grund därav hemställde förbundsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för pensionsfrågans snara lösning i sådan omfattning, att pensionsbeloppet möjliggjorde en dräglig existens för underofficeren vid dennes inträde i pensionsåldern.

Styrelsen
för svenska
underofficers-
förbundet.

Styrelsen för nämnda förbund har härjämte i underdånig skrivelse den 30 september 1917 i sammanhang med ett av styrelsen framlagt förslag till löneroglering för underofficerarna anhållit, att en reglering jämväl av pensionerna snarast måtte komma till stånd. I sådant avseende föreslog styrelsen, att pensionsbeloppet skulle bestämmas till en viss procent antingen å lönen eller å samtliga avlöningsförmånerna.

Pensionerna skulle enligt det första alternativet utgå med lägst 1,248 kronor och högst 2,000 kronor samt enligt det senare alternativet med lägst 1,374 kronor och högst 2,157 kronor, allt för helt år räknat.

Till krigstjänst inkallade pensionerade underofficerare vid flottan.

Vidare hava i underdånig skrivelse den 8 juli 1918 till krigstjänst inkallade pensionerade underofficerare vid flottan anhållit, bland annat, att dylik personal måtte inbegripas i den utredning beträffande tillfällig pensionsförbättring, som de sakkunniga anbefallts verkställa, och i följd härav jämväl komma i åtnjutande av eventuellt pensionstillägg. Såsom skäl för denna framställning har anförts, att de flesta av ifrågavarande pensionärer alltsedan sitt inträde i pensionsåldern varit och fortfarande vore inkallade till tjänstgöring och fullgjorde denna under i övrigt lika tjänsteförhållanden, skyldigheter och ansvar som sina kamrater vid stammen, vadan de också syntes böra vara lika berättigade som dessa till pensionsförbättring eller pensionstillägg. Härtill komme ytterligare, att de på grund av sin tjänstgöring saknade möjlighet att i likhet med de pensionerade underofficerare, vilka icke vore inkallade till tjänstgöring, skaffa sig enskild verksamhet och därigenom bereda sig tillskott till sina inkomster.

Svenska musikunderofficerarnas riksförbund.

Slutligen har till de sakkunniga ingivits en den 13 september 1918 dagtecknad skrivelse från svenska musikunderofficerarnas riksförbund, däri hemställts, att musikunderofficerarna i avseende å tillfällig pensionsförbättring måtte likställas med övriga underofficerare utan hinder därav, att de vid den år 1918 beslutade tillfälliga löneregleringen satts i en undantagsställning i jämförelse med sina nyssnämnda kamrater.

III. Tillfällig löneförbättring enligt beslut vid 1918 års lagtima riksdag.

Då de sakkunniga haft att taga under övervägande, efter vilka grunder en tillfällig pensionsförbättring för personal vid armén och marinen lämpligen borde anordnas, hava de sakkunniga icke kunnat undgå att finna, hurusom denna fråga står i närmaste sammanhang med den av 1918 års lagtima riksdag beslutade tillfälliga löneförbättringen för viss dylik personal. Nämnda löneförbättring är i huvudsak grundad på det förslag i ämnet, som i betänkande den 5 mars 1918 avgavs av särskilda inom lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen för ändamålet tillkallade sakkunniga. Det torde fördenskuil vara lämpligt att här i korthet redogöra för huvuddragen av det i nämnda betänkande framlagda förslaget.

De sakkunniga erinrade däri till en början, hurusom statsutskottet i sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts propositioner till 1917 års riksdag om tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen funnit sig icke kunna tillstyrka de gjorda framställningarna av skäl, bland annat, att de föreslagna lönebeloppen grundats på en av arméförvaltningen tänkt definitiv löne*Utkast till
definitiv löne-
reglering.*reglering, som emellertid icke på något sätt varit föremål för närmare prövning. I en vid utskottets yttrande fogad reservation hade vidare betonats, att tillfälliga löneförbättringar, såsom avbetalningar på kommande definitiva sådana, rimligen icke kunde beviljas förrän ett nödvändigt utredningsarbete fortskridit så långt, att åtminstone konturerna för de sistnämnda vore utformade; i annat fall löpte man risken att förrycka det hela.

Med avseende å vad sålunda förekommit vid behandlingen av de till 1917 års riksdag avgivna löne*Utkast till
definitiv löne-
reglering.*regleringsförslagen hade de sakkunniga, vid fullgörande av sitt uppdrag att utarbeta förslag till en tillfällig löneförbättring för viss personal vid armén och marinen, icke kunnat underlåta att i första hand söka klarlägga, efter vilka linjer en definitiv löne-

reglering för ifrågavarande personal enligt de sakkunnigas mening borde gå, för att sedermera inom ramen av den sålunda skisserade definitiva lönerogleringen angiva de belopp, varmed under förhanden varande förhållanden en tillfällig löneförbättring syntes lämpligen böra utgå till olika grupper av personal.

Redan från början hade det emellertid för de sakkunniga stått klart, att utarbetandet av ett förslag till definitiv löneroglering för armén och marinen måste bliva ett såväl omfattande som i övrigt krävande arbete. Med den uppgift, som vore de sakkunniga förelagd, måste de sakkunniga i vad en definitiv löneroglering anginge inskränka sig till att angiva huvuddragen av densamma, sådan de sakkunniga ansett den böra framdeles komma till utförande; det vidare utformandet av den definitiva lönerogleringen, därest de riktlinjer, som av de sakkunniga angåves, i huvudsak vunne godkännande, betingade en vida mera ingående utredning än som då kunnat åstadkommas.

Med de förslag till provisorisk löneroglering för viss personal vid armén och marinen, som av Kungl. Maj:t förelades 1917 års riksdag, hade varit avsett att bereda denna personal en kompenstation för den fördyring av levnadskostnaderna i allmänhet, som inträtt *före kriget* och kunde anses bliva bestående, och hade sålunda någon hänsyn här icke tagits till den dyrtid, kriget medfört. Dessa förslag vore följaktligen, på sätt i propositionerna framhållits, fullt fristående i förhållande till en eventuell framställning till 1918 års riksdag rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp under samma år. De sakkunniga hade vid sitt arbete utgått från i huvudsak enahanda förutsättning. Det utkast till en definitiv löneroglering för viss personal vid armén och marinen, som av de sakkunniga framlades, liksom det därpå grundade förslaget om en tillfällig löneförbättring hade sålunda till syfte att bringa den ifrågavarande personalens löneförmåner upp till den nivå, som kunde anses betingad av läget före krigsutbrottet. De extraordinära förhållanden kriget här skapat borde enligt de sakkunnigas mening mötas genom extraordinära åtgärder, i främsta rummet genom anlitande av sådana avlöningsformer som krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Vid uppdragandet av riktlinjerna för en blivande definitiv löneroglering hade de sakkunniga, med hänsyn till den mångfald skiftande avlöningsformer, som arméns och marinens lönesystem företedde, ifrågasatt, huruvida icke samma grunder, som i detta avseende tillämpats vid de under senare tider verkställda lönerogleringarna för civila verk, borde införas även i det militära lönesystemet. I stort sett hade de sakkunniga funnit möjlighet föreligga att sålunda begränsa de militära avlönings-

formerna, i det de såsom huvudavlöningsformer upptagit allenast lön och dagavlönning jämte ålderstillägg till lönen, medan åter sådana förmåner som inkvarterings- och servisbidrag (inkvarteringsbidrag vid marinen), ersättning för bränsle och lyse (ersättning för ved och ljus vid marinen), portions- och beklädnadsersättning samt särskilt hyresbidrag skulle uteslutas ur lönesystemet. Huruvida och i vilken utsträckning arvoden och ortstillägg borde ingå såsom avlöningsformer i det nya lönesystemet, borde enligt de sakkunnigas mening bliva beroende på vidare utredning.

Det lönesystem, de sakkunniga ansett sig kunna föreslå, vore beträffande samtliga beställningar av lägre tjänstegrad än majors (kommandörkapstens av 2. graden) väsentligen grundat på ålderstillägg. Därvid hade för de beställningar, som enligt nu gällande regler vore fördelade på två löneklasser, införts en fortlöpande löneskala. I enlighet härmed hade de sakkunniga föreslagit för kompaniofficerare tre särskilda löneskalor, nämligen en för underlöjtnanter (fänrikar), en för löjtnanter av nuvarande 1. och 2. klassen (löjtnanter vid marinen) och en för kaptener av nuvarande 1. och 2. klassen, samt för underofficerare två särskilda löneskalor, den ena för sergeanter av nuvarande 1. och 2. klassen (underofficerare av 2. graden) och den andra för fanjunkare (flaggunderofficerare, underofficerare av 1. graden). Inom de särskilda löneskalorna skulle utgå ålderstillägg, för underlöjtnanter (fänrikar) ett efter 3 års tjänst, för vardera av klasserna löjtnanter och kaptener tre efter respektive 3, 6 och 9 års tjänst samt för vardera av klasserna sergeanter (underofficerare av 2. graden) och fanjunkare (flaggunderofficerare, underofficerare av 1. graden) fyra efter respektive 3, 6, 9 och 12 års tjänst. Med hänsyn till den rådande ojämnheten i befodringsförhållandena hade de sakkunniga emellertid ansett, att de särskilda löneskalorna borde på visst sätt ingripa i varandra, så att vid befodran den utnämnde skulle äga att för åtnjutande av ålderstillägg i den högre beställningen under vissa förutsättningar tillgodoräkna sig viss del av tjänstgöringen i den beställning, han före befodringen innehåft. För regementsofficersbeställningar skulle enligt det av de sakkunniga ifrågasatta lönesystemet ålderstillägg icke förekomma.

Vidkommande frågan om lönereglering för generalspersoner (flaggmän) erinrade de sakkunniga, att av de civila befattningshavare, med vilka dessa väl närmast vore att jämföra, endast ett fåtal fått sina avlöningar reglerade under de senare åren; för de flesta utginge avlöningarna enligt grunder, som faststälts år 1907 eller tidigare. En jämförelse mellan de sålunda bestämda avlöningarna och de löneförmåner,

Avlöning till underofficerare skulle utgå på sätt som utvisas av nedanstående, enligt samma grunder upprättade tablå.

		K r o n o r.					
Fanjunkare, flaggunderofficer (ej maskinist), underofficer av 1. graden	lönn	—	1,700	1,900	2,100	2,300	2,500
	dagavlöning	—	1,095	1,095	1,095	1,095	1,095
	Summa	—	2,795	2,995	3,195	3,395	3,595
Sergeant, underofficer av 2. graden	lönn	1,500	1,700	1,900	2,100	2,300	—
	dagavlöning	730	730	730	730	730	—
	Summa	2,230	2,430	2,630	2,830	3,030	—

I sammanhang med väckt fråga om införande vid marinen av en ny underofficersbeställning, vars innehavare skulle benämnas underofficerare av 3. graden, förordade de sakkunniga, att vid en definitiv löneroglering avlöningen till dessa underofficerare måtte bestämmas till följande belopp, med förhöjning efter treårsperioder:

		K r o n o r.							
Underofficer av 3. graden	lönn	1,300	—	1,500	—	1,700	—	1,900	—
	dagavlöning	456	25	456	25	456	25	456	25
	Summa	1,756	25	1,956	25	2,156	25	2,356	25

Vid utarbetandet av nyss omförmälda riktlinjer för en definitiv militär löneroglering åsyftade de sakkunniga närmast, att desamma skulle tillämpas på den rent militära personal, som tillhörde stater, vilkas nuvarande organisations- och avlöningsförhållanden icke företedde några avvikelser från vad som i allmänhet vore gällande inom armén och marinen. Jämkningsar eller undantag från de föreslagna löneskalorna syntes emellertid bliva av nöden beträffande vissa grupper av militära beställningshavare, vilka icke utan vidare låte sig inpassa i lönesystemet. Dit hörde bland annat, beträffande armén, musikunderofficerarna vid de olika truppförbanden samt underofficerarna, närmast förvaltarna, vid intendenturkåren och, beträffande marinen, maskinistunderofficerarna i de båda dåvarande lönegraderna.

Det ifrågasatta lönesystemet syntes icke heller kunna utan vidare vinna tillämpning å flertalet av den civilmilitära personalen, varför det vid uppgörandet av en definitiv löneroglering kunde komma att visa sig nödvändigt att för nämnda personal anordna särskilda löneskalor.

I de framställningar rörande tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen, som avlätos till 1918 års riksdag (prop. nr 361 och 362), uttalades av föredragande departementscheferna den mening, att de riktlinjer för en definitiv löneroglering, vilka av de sakkunniga uppdragits, skulle kunna i stort sett följas vid det nya lönesystemets utarbetande.

Riksdagen fann (skrivelser nr 354 och 355) de av de sakkunniga framlagda och av departementscheferna upptagna riktlinjerna för en definitiv löneroglering vara ägnade att ligga till grund för en tillfällig löneförbättring åt arméns och marinens personal. Dock hade riksdagen därmed icke velat taga ståndpunkt till frågan, huruvida dessa riktlinjer även borde i allo vinna tillämpning vid en kommande definitiv löneroglering.

*Tillfällig
löne-
förbättring.*

Vad härefter beträffar den tillfälliga löneförbättringen för arméns och marinens personal, hade de sakkunniga ansett dylik förbättring till den personal, å vilken de för officerare och underofficerare ifrågasatta allmänna löneskalorna vore avsedda att oförändrade vinna tillämpning, böra utgå med skillnaden mellan å ena sidan det belopp, som enligt den skisserade definitiva lönerogleringen skulle tillkomma vederbörande löntagare, och å andra sidan den förutvarande avlöningen, varvid dock de belopp, som sålunda framkommit, borde avrundas för officerare till närmast lägre med 50 delbart antal kronor samt för underofficerare till närmast lägre med 25 delbart antal kronor.

I likhet med vad som ovan anförts i fråga om tillämpligheten av de föreslagna definitiva löneskalorna vore emellertid nyssnämnda grunder för den tillfälliga löneförbättringen ej heller utan vidare tillämpliga å vissa grupper av militära beställningshavare liksom ej heller å flertalet av den civilmilitära personalen. För dylika personalgrupper föreslogo de sakkunniga därför en löneförbättring att i allmänhet utgå med vissa, på procentuell beräkning grundade belopp, som syntes böra, utan föregripande av en kommande definitiv löneroglering, komma vederbörande befattningshavare till del.

I detta sammanhang framhöllo emellertid de sakkunniga, att för en del av ifrågavarande personalgrupper — t. ex. viss teknisk personal vid såväl armén som marinen — en avsevärt större löneförbättring, än de sakkunniga med nu givna förutsättningar kunnat ifrågasätta, knappast torde kunna undvikas, därest kompetent och i övrigt lämplig personal skulle kunna för ifrågavarande befattningar förvärvas.

De sakkunnigas förslag rörande den tillfälliga löneförbättringen framlades, med några jämkningar, för 1918 års riksdag, som i huvudsak biföll de gjorda framställningarna.

Den tillfälliga löneförbättring, som med tillämpning härav tillkommer officerare och underofficerare i allmänhet, framgår av den här nedan intagna tablån, vars huvudsakliga delar hämtats ur de sakkunnigas betänkande. Vid tablåns utarbetande har iakttagits, att i »nuvarande avlöning» för de olika personalgrupperna inräknats de inkvarterings- och servisbidrag respektive inkvarteringsbidrag, som utgå å annan ort än Stockholm och Göteborg, samt att för flaggunderofficerare och underofficerare av 2. graden upptagits den avlöning, som tillkommer andra underofficerare än maskinister.

	Nuvarande	Avlöning	Skillnad	Tillfällig
	avlöning.	enligt de	mellan	löneför-
		sakkunnigas	nuvarande	bättring.
		föreslagen	och	
		föreslagen	avlöning.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Överste, kommandör	9,090	9,920	830	800
Överstelöjtnant, kommandörkapten av 1. graden	6,925	8,055	1,130	1,100
Major, kommandörkapten av 2. graden	6,425	7,190	765	750
Kapten av 1. klassen:				
utan ålderstillägg	5,260	4,825	— 435	—
med 1 »	5,260	5,325	65	50
» 2 »	5,260	5,825	565	550
» 3 »	5,260	6,325	1,065	1,050
Kapten av 2. klassen:				
utan ålderstillägg	4,260	4,825	565	550
med 1 »	4,260	5,325	1,065	1,050
» 2 »	4,260	5,825	1,565	1,550
» 3 »	4,260	6,325	2,065	2,050
Löjtnant av 1. klassen (löjtnant vid marinen):				
utan ålderstillägg	2,895	2,895	—	—
med 1 »	2,895	3,295	400	400
» 2 »	2,895	3,695	800	800
» 3 »	2,895	4,095	1,200	1,200

	Nuvarande avlöning.		Avlöning enligt de sakkunnigas förslag.		Skillnad mellan nuvarande och föreslagen avlöning.		Tillfällig löneför- bättring.	
	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.	
Löjtnant av 2. klassen:								
utan ålderstillägg	2,415	—	2,895	—	480	—	450	—
med 1 "	2,415	—	3,295	—	880	—	850	—
" 2 "	2,415	—	3,695	—	1,280	—	1,250	—
" 3 "	2,415	—	4,095	—	1,680	—	1,650	—
Underlöjtnant, fänrik:								
utan ålderstillägg	2,115	—	2,230	—	115	—	100	—
med "	2,115	—	2,530	—	415	—	400	—
Flaggunderofficer:								
utan ålderstillägg	2,481	05	2,795	—	313	95	300	—
med 1 "	2,481	05	2,995	—	513	95	500	—
" 2 "	2,481	05	3,195	—	713	95	700	—
" 3 "	2,481	05	3,395	—	913	95	900	—
" 4 "	2,481	05	3,595	—	1,113	95	1,100	—
Fanjunkare, underofficer av 1. graden:								
utan ålderstillägg	2,482	50	2,795	—	312	50	300	—
med 1 "	2,482	50	2,995	—	512	50	500	—
" 2 "	2,482	50	3,195	—	712	50	700	—
" 3 "	2,482	50	3,395	—	912	50	900	—
" 4 "	2,482	50	3,595	—	1,112	50	1,100	—
Underofficer av 2. graden:								
utan ålderstillägg	2,153	80	2,230	—	76	20	75	—
med 1 "	2,153	80	2,430	—	276	20	275	—
" 2 "	2,153	80	2,630	—	476	20	475	—
" 3 "	2,153	80	2,830	—	676	20	675	—
" 4 "	2,153	80	3,030	—	876	20	875	—
Sergeant av 1. klassen:								
utan ålderstillägg	1,910	—	2,230	—	320	—	300	—
med 1 "	1,910	—	2,430	—	520	—	500	—
" 2 "	1,910	—	2,630	—	720	—	700	—
" 3 "	1,910	—	2,830	—	920	—	900	—
" 4 "	1,910	—	3,030	—	1,120	—	1,100	—

	Nuvarande avlöning.		Avlöning enligt de sakkunnigas förslag.		Skillnad mellan nuvarande och föreslagen avlöning		Tillfällig löneför- bättring.	
	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.	
Sergeant av 2. klassen:								
utan ålderstillägg	1,790	—	2,230	—	440	—	420	—
med 1 "	1,790	—	2,430	—	640	—	620	—
» 2 "	1,790	—	2,630	—	840	—	820	—
» 3 "	1,790	—	2,830	—	1,040	—	1,020	—
» 4 "	1,790	—	3,030	—	1,240	—	1,220	—
Underofficer av 3 graden:								
utan ålderstillägg	1,744	30	1,756	25	11	95	—	—
med 1 "	1,744	30	1,956	25	211	95	200	—
» 2 "	1,744	30	2,156	25	411	95	400	—
» 3 "	1,744	30	2,356	25	611	95	600	—

I särskilda underdåniga utlåtanden den 24 januari 1919 hava emellertid de sakkunniga — sedan 1902 års löne regleringskommitté framlagt förslag om tillfällig löne reglering från och med år 1919 för befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk och andra grenar av den civila statsförvaltningen, däribland även sådana befattningshavare, med vilka generalspersoner (flaggmän) närmast vore att jämföra — hemställt, att tillfällig löne förbättring från och med samma år måtte beredas jämväl generalspersoner (flaggmän) med 1,500 kronor för helt år räknat; och hava de sakkunniga i samma skrivelser föreslagit, att från och med år 1919 den tillfälliga löne förbättringen till överstar (kommendörer) måtte få utgå med ett från förut bestämda 800 kronor till 1,200 kronor för år förhöjt belopp.

1917 års militära avlöningssakkunniga berörde i sitt betänkande jämväl frågan om personalens pensionering och yttrade i detta avseende följande:

» Ehuru det visserligen icke tillhör de sakkunniga att avgiva förslag om förändrade grunder för pensioneringen av personal vid armén och marinen, hava de sakkunniga vid fullgörande av sitt uppdrag givetvis icke kunnat bortse därifrån, att en löne reglering för dylik personal på det närmaste sammanhänger med ordnandet av samma personals pensionsförhållanden. De sakkunniga hava fördenskull vid angivande av

*Uttalande
i pensions-
frågan.*

riktlinjerna för en definitiv löneroglering jämväl haft det syfte för ögonen, att ett godtagande av dessa riktlinjer skulle låta sig väl förenas med genomförandet av en allmän pensionsreglering för den personal, å vilken de sakkunnigas förslag har avseende.

Att en dylik pensionsreglering är av största behov påkallad, torde framgå redan därav, att de nu gällande grunderna för pensionering av ifrågavarande personal härleda sig från så lång tid tillbaka som åren 1876 och 1877.»

Efter att härefter i korthet hava redogjort för de förslag till ändringar i de gällande pensioneringsgrunderna, som vid olika tillfällen framkommit, anförde de sakkunniga vidare:

»Enligt de sakkunnigas förslag skulle, för vinnaude av enkelhet och reda i det militära lönesystemet, de särskilda förmåner, som utgöras av inkvarterings- och servisbidrag, ersättning för ved och ljus (bränsle och lyse) samt beklädnads- och portionsersättning, såvitt officerare och underofficerare med vederlikar angår, upphöra såsom självständiga avlöningsformer och huvudsakligen uppgå i lön och dagavlönning. Vid en definitiv löne- och pensionsreglering för personal vid armén och marinen torde det närmast ifrågakomma att låta lönen i dess helhet, eventuellt viss del av densamma, bilda pensionsunderlag. Med avseende härå hava de sakkunniga vid uppdragande av konturerna till en definitiv löneroglering särskilt eftersträvat, att lörens och dagavlönningens belopp i de olika löneklasserna komma att stå i ett, även med hänsyn till en blivande pensionsreglering, någorlunda antagligt förhållande till varandra.

Ehuru de sakkunniga, såsom nämnt, icke ansett sig böra avgiva något förslag i pensioneringsfrågan, hava de sakkunniga likväl icke kunnat underlåta att taga i övervägande, huruvida, under förutsättning att en tillfällig löneförbättring för viss personal vid armén och marinen nu kommer till stånd, några särskilda åtgärder kunna vara påkallade till förbättrande av pensionsförhållandena för den personal, som skulle bliva delaktig av nämnda löneförbättring men komma att avgå från tjänsten, innan en definitiv löneroglering bleve genomförd. Det har då synts de sakkunniga, som om en jämförelse här kunde sökas med den personal vid statsdepartementen, som avgått från tjänsten under åren 1911—1917, under vilken tid provisoriska lönerogleringar varit gällande för nämnda departement.

I sådant hänseende vilja de sakkunniga erinra, att, då vid 1910 års riksdag förslag första gången framlades om provisoriska lönerogleringar för statsdepartementen, den grundsatsen uttalades, att dessa lönerogle-

ringar icke skulle verka till förhöjning av vederbörandes pensioner. I enlighet härmed blevo även vissa därefter ingivna framställningar om pensionsförhöjning för befattningshavare vid statsdepartementen till en början lämnade utan bifall. Då emellertid någon definitiv löne reglering för statsdepartementen icke under den närmaste tiden kom till stånd, blev det ej möjligt att vidare fasthålla vid nämnda grundsats, utan hava i vissa fall tilläggspensioner beviljats dylika befattningshavare, som avgått före den definitiva löne regleringens ikraftträdande (jfr riksdagens skrivelse nr 10 år 1917, punkterna 48, 66 och 68). Under likartade omständigheter har tilläggspension medgivits en tjänsteman i statistiska centralbyrån (jfr samma skrivelse, punkt 65).

Under dessa förhållanden vilja de sakkunniga beträffande den talrika personal vid armén och marinen, varom här är fråga, framhålla angelägenheten därav, att, i avvaktan på en definitiv löne- och pensionsreglering, även frågan om beredande av tillfällig pensionsförbättring för berörda personal göres till föremål för utredning. Till undvikande av den omgång och tidsutdräkt, som givetvis skulle uppkomma, därest varje ärende rörande dylik pensionsförbättring måste underställas riksdagens prövning, torde förevarande spörsmål kunna lämpligast ordnas så, att under riksdagens medverkan särskilda grunder fastställas, enligt vilka pensionstillägg må kunna av Kungl. Maj:t eller vederbörande underordnad myndighet tillerkännas personal, som under nu angivna förhållanden avgår från tjänsten.»

IV. De sakkunnigas yttrande och förslag.

*Allmänna
synpunkter
i fråga om
en militär
pensions-
reglering.*

Av den utav de sakkunniga här ovan lämnade redogörelsen framgår, att arméns och marinens personal i pensionshänseende är betydligt sämre tillgodosedd än vad i allmänhet är fallet med statens civila tjänst-innehavare. Flera olika förslag hava också framställts i syfte att förbättra de militära pensionerna. Dessa förslag hava dock icke avsett att åstadkomma en genomgripande pensionsreglering utan endast att vinna en nödortftig förbättring av de nu utgående, synnerligen knappt tillmätta pensionsbeloppen. Från olika håll hava även uttalats betänkligheter mot nämnda förslag, bland annat av den anledningen, att deras genomförande kunde befaras undanskjuta frågan om den fullständiga pensionsreglering, som allmänt ansetts vara av nöden, men vilken funnits icke lämpligen kunna äga rum annat än i sammanhang med en definitiv lönereglering för arméns och marinens personal.

Sedan emellertid 1918 års riksdag beslutat, att tillfällig löneförbättring för åren 1918 och 1919 må utgå till viss personal vid armén och marinen enligt grunder, som i huvudsak överensstämma med onförmälda, av särskilda sakkunniga uti betänkande den 5 mars 1918 framställda förslag, och då de av samma sakkunniga uppdragna riktlinjer för en definitiv militär lönereglering, för vilka här ovan i korthet redogjorts, torde kunna anses i sammanhang därmed hava åtminstone i huvudsak vunnit statsmakternas gillande, har jämväl frågan om en pensionsreglering för arméns och marinens personal kommit i ett väsentligen förändrat läge.

I sitt här ovan intagna yttrande rörande pensionsfrågan anförde nyssnämnda sakkunniga, att de, på grund av det nära sammanhanget mellan en löne- och en pensionsreglering, vid angivande av riktlinjerna för en definitiv lönereglering jämväl haft det syftet för ögonen, att ett godtagande av dessa riktlinjer skulle låta sig väl förenas med genom-

förändret av en allmän pensionsreglering för den personal, å vilken de sakkunnigas förslag hade avseende. Och då det vid en definitiv löne- och pensionsreglering för personal vid armén och marinen torde närmast ifrågakomma att låta lönen i dess helhet, eventuellt viss del av densamma, bilda pensionsunderlag, hade nämnda sakkunniga vid uppdragande av konturerna till en definitiv löneroglering särskilt eftersträvat, att lörens och dagavlönings belopp i de olika löneklasserna komme att stå i ett, även med hänsyn till en blivande pensionsreglering, någorlunda antagligt förhållande till varandra.

Emot vad sålunda anförts om sambandet mellan en definitiv löneroglering för arméns och marinens personal och en definitiv pensionsreglering för samma personal torde icke vara något att erinra. Av detta samband följer emellertid, att då den tillämnade definitiva lönerogleringen hittills endast kunnat uppskisseras i stora drag, den definitiva pensionsregleringen för ifrågavarande personal med nödvändighet måste anstå i avvaktan på lönerogleringens slutliga utarbetande.

Härjämte finnes ett annat skäl, varför den militära pensionsfrågan ännu icke kan upptagas till definitivt avgörande. Sedan fråga blivit väckt om centralisering av statsunderstödda pensionsanstalter och utredningen rörande detta och därmed sammanhängande spörsmål uppdragits åt särskilda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga, hava nämligen dessa i särskilda den 15 januari 1916 och den 3 november 1917 avgivna betänkanden dels föreslagit, att all tjänstemannapensionering måtte överlämnas till en särskild statens anstalt, dels ock framlagt förslag rörande allmänna grunder för tjänstemannapensioneringen, avsedda att med vissa modifikationer äga tillämpning jämväl i fråga om pensionering av militär och civilmilitär personal. Över de sakkunnigas förslag hava yttranden infordrats från vederbörande myndigheter. Innan berörda förslag varit föremål för närmare prövning, synes emellertid, som nämnt, den militära pensionsfrågan icke kunna företagas till slutgiltigt avgörande.

Av anförda skäl torde alltså en definitiv pensionsreglering för arméns och marinens personal icke kunna genomföras inom den närmaste tiden. Då emellertid en omedelbar pensionsförbättring är av behovet påkallad för den personal, som blivit delaktig av den utav 1918 års riksdag beslutade tillfälliga löneförbättringen, men skulle komma att avgå från tjänsten, innan en definitiv löne- och pensionsreglering blir genomförd, torde, såsom redan av ovannämnda sakkunniga i deras betänkande

den 5 mars 1918 uttalats, förevarande spörsmål kunna lämpligast ordnas så, att under riksdagens medverkan särskilda grunder fastställas, enligt vilka pensionstillägg må kunna av Kungl. Maj:t eller vederbörande underordnad myndighet tillerkännas personal, som under nu angivna förhållanden avgår från tjänsten. Dessa pensionstillägg måste så avvägas, att personalens berättigade intressen bliva så långt som möjligt tillgodosedda, men å andra sidan bör redan nu någon hänsyn tagas till sådana omständigheter, som kunna komma att vid en definitiv pensionsreglering öva inverkan på pensionsbeloppens bestämmande för olika fall. Den tillfälliga pensionsförbättringen för militär personal bör därför så vitt möjligt följa samma riktlinjer, som kunna tänkas bliva vägledande vid en definitiv pensionsreglering för dylik personal.

I sådant avseende tillåta sig de sakkunniga att erinra, hurusom statskontoret redan i sin förut omförmälda skrivelse den 13 oktober 1909 uttalat, att gällande bestämmelser i fråga om pensioneringen av personalen vid såväl armén som marinen blivit i väsentliga delar föråldrade och borde ersättas med nya, samt att det förefallit statskontoret vara en given sak, att vid utarbetandet av dessa nya bestämmelser den civila pensionslagens huvudgrunder borde tjäna till efterföljd i helt annan och vidsträcktare grad än som blivit ifrågasatt. I enlighet med det uppdrag, som av Kungl. Maj:t lämnades 1910 års kommitté, har ock denna kommitté vid utarbetande av sitt förslag till militär pensionslag byggt på den principen, att de för armén och flottan gällande pensioneringsgrunderna skulle bringas till större likhet med den civila pensionslagens huvudgrunder. Slutligen torde böra omnämnas, att de allmänna grunder för tjänstemannapensioneringen, som framlagts av ovan omförmälda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga, och vilka med vissa modifieringar avsetts att vinna tillämpning jämväl beträffande pensioneringen av arméns och marinens personal, i fråga om bland annat beräkning av pensionsunderlag upptaga i huvudsak samma bestämmelser, som gälla enligt den civila pensionslagen.

På grund härav torde man tills vidare kunna utgå från det antagandet, att vid en blivande definitiv pensionsreglering för personal vid armén och marinen pensionsbeloppen komma att bestämmas efter grunder i huvudsak liknande dem, som i sådant avseende gälla enligt 1907 års civila pensionslag.

Vid sådant förhållande ligger det närmast till hands att tänka sig, att de pensionstillägg, som de sakkunniga enligt vad här ovan anförts ansett böra tillerkännas viss personal vid armén och marinen, skulle be-

stämmas till skillnaden mellan den vederbörande tjänst innehavare nu tillkommande pensionen och den pension, som skulle hava tillkommit honom, därest den i betänkandet den 5 mars 1918 skisserade definitiva löneregleringen blivit genomförd och samtidigt den civila pensionslagens bestämmelser å honom ägt tillämpning. I fråga om den militära personalen föreligga emellertid vissa särskilda förhållanden, som kunna tänkas inverka på pensionsgrundernas bestämmande, men vilka icke torde böra göras till föremål för slutgiltigt bedömande annat än i sammanhang med en definitiv pensionsreglering.

Sålunda har ifrågasatts, huruvida icke vid bestämmande av de militära pensionerna hänsyn borde tagas till den omständigheten, att levnadsåldern vid avgång från tjänsten i vissa fall vore lägre för militära tjänst innehavare än för eljest likställd civil personal. Å andra sidan har däremot gjorts gällande dels av två reservanter inom 1910 års militära pensionskommitté, att den militära pensionen i själva verket, intill ungefär samma ålder som den, då den civila tjänst innehavaren avginge med pension, vore att anse såsom en beredskapsavlöning, dels ock av det år 1913 samlade krigsbefälet, att det icke vore berättigat, att militära tjänst innehavare i anledning av tidigare avgångsålder ställdes *avsevärt* sämre i pensionshänseende än andra statens pensionstagare.

I fråga om den pensionsreglering, som nu är å bane, hava de sakkunniga ansett böra uppmärksammas, att de pensionstillägg, som av de sakkunniga föreslås, icke skulle hava någon motsvarighet i ökade pensionsavgifter, liksom ock att de nu stadgade pensionsavgifterna, på sätt av det föregående framgår, i regel äro förhållandevis låga. Härtill kommer, att den pensionsreglering, som nu föreslås, kan sägas så till vida vara av tillfällig natur, att de bestämmelser, om vilka här är fråga, endast skulle gälla personal, som vid avgången från tjänsten åtnjuter tillfällig löneförbättring.

Med beaktande av dessa förhållanden hava de sakkunniga funnit sig icke böra ifrågasätta, att de pensionsbelopp, som, på sätt nyss är sagt, skulle framgå av den civila pensionslagens bestämmelser, tillämpade på den skisserade definitiva löneregleringen, utan vidare läggas till grund för bestämmande av pensionstilläggen. En jämkning härutinnan har synts de sakkunniga vara av nöden, på det att icke den definitiva löne- och pensionsregleringen må, i vad angår pensionsbeloppens storlek, föregripas genom beviljande av pensionstillägg åt vissa pensionärer, och anse de sakkunniga, att denna jämkning i regel bör åvägbringas på det sätt, att 10 procent avdragas å nyssnämnda, enligt den civila pensionslagen beräknade pensionsbelopp.

De sakkunniga hava sålunda ansett sig kunna tillstyrka en tillfällig pensionsreglering för arméns och marinens personal på sådana grunder, att utöver de nuvarande pensionerna må utgå de tilläggsbelopp, som erfordras för att sammanlagda beloppet skall utgöra 90 procent av den lön, som enligt den planerade definitiva löneregleringen skulle tillkomma vederbörande beställningshavare. Därvid bör dock iakttagas, att, i likhet med vad som nu såsom regel gäller i fråga om såväl det civila som det militära pensionsväsendet, pension icke må utgå med högre belopp än sammanlagt 6,000 kronor.

De pensionsförhöjningar, som med tillämpning av nu angivna grunder skulle tillkomma arméns och marinens rent militära personal med normal avlöning, framgå av den å sid. 47—49 intagna tablån. Vid dess utarbetande har iakttagits, att i »nuvarande avlöning» för de olika personalgrupperna inräknats de inkvarterings- och servisbidrag resp. inkvarteringsbidrag, som utgå å annan ort än Stockholm och Göteborg, samt att för flaggunderofficerare och underofficerare av 2. graden vid flottan upptagits den avlöning, som tillkommer andra underofficerare än maskinister.

Beträffande de siffror, som framgå av denna tablå, bör här anmärkas, att det endast undantagsvis torde förekomma, att pension utgår till personal i vissa löneklasser, för vilka tablån angiver mera betydande förhöjningar i pensionsbeloppen, nämligen till officerare i lägre löneklass än kaptens av 1. klassen och till underofficerare i de lägre löneklasserna, samt att beställningshavare, som avgår på grund av uppnådd pensionsålder, nästan alltid torde vara berättigad till pension med det för hans tjänst upptagna högsta beloppet.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Nuvarande avlöning.			Avlöning vid definitiv löne- reglering.			Pension.		
	Lön.	Övrig avlöning.	Summa.	Lön.	Dag- avlöning.	Summa.	Nu- varande.	Före- slagen.	Ökning.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Överste, kommandör.....	6,000	3,090	9,090	7,000	2,920	9,920	4,500	6,000	1,500
Överstelöjtnant, kommen- dörkapten av 1. graden	4,500	2,425	6,925	5,500	2,555	8,055	3,600	4,950	1,350
Major, kommandörkapten av 2. graden	4,000	2,425	6,425	5,000	2,190	7,190	3,200	4,500	1,300
Kapten av 1. klassen:									
utan ålderstillägg ...	3,400	1,860	5,260	3,000	1,825	4,825	2,720	2,700	—
med 1 " " "	3,400	1,860	5,260	3,500	1,825	5,325	2,720	3,150	430
" 2 " " "	3,400	1,860	5,260	4,000	1,825	5,825	2,720	3,600	880
" 3 " " "	3,400	1,860	5,260	4,500	1,825	6,325	2,720	4,050	1,330
Kapten av 2. klassen:									
utan ålderstillägg ...	2,400	1,860	4,260	3,000	1,825	4,825	1,920	2,700	780
med 1 " " "	2,400	1,860	4,260	3,500	1,825	5,325	1,920	3,150	1,230
" 2 " " "	2,400	1,860	4,260	4,000	1,825	5,825	1,920	3,600	1,680
" 3 " " "	2,400	1,860	4,260	4,500	1,825	6,325	1,920	4,050	2,130
Löjtnant av 1. klassen (löjtnant vid marinen):									
utan ålderstillägg ...	1,500	1,395	2,895	1,800	1,095	2,895	1,200	1,620	420
med 1 " " "	1,500	1,395	2,895	2,200	1,095	3,295	1,200	1,980	780
" 2 " " "	1,500	1,395	2,895	2,600	1,095	3,695	1,200	2,340	1,140
" 3 " " "	1,500	1,395	2,895	3,000	1,095	4,095	1,200	2,700	1,500
Löjtnant av 2. klassen:									
utan ålderstillägg ...	1,020	1,395	2,415	1,800	1,095	2,895	1,000	1,620	620
med 1 " " "	1,020	1,395	2,415	2,200	1,095	3,295	1,000	1,980	980
" 2 " " "	1,020	1,395	2,415	2,600	1,095	3,695	1,000	2,340	1,340
" 3 " " "	1,020	1,395	2,415	3,000	1,095	4,095	1,000	2,700	1,700
Underlöjtnant, fänrik:									
utan ålderstillägg	720	1,395	2,115	1,500	730	2,230	720	1,350	630
med " " "	720	1,395	2,115	1,800	730	2,530	720	1,620	900
Flaggunderofficer:									
utan ålderstillägg ...	900	1,581 05	2,481 05	1,700	1,095	2,795	1,094 40	1,530	435 60
med 1 " " "	900	1,581 05	2,481 05	1,900	1,095	2,995	1,094 40	1,710	615 60
" 2 " " "	900	1,581 05	2,481 05	2,100	1,095	3,195	1,094 40	1,890	795 60

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Nuvarande avlöning.			Avlöning vid definitiv löne- reglering.			Pension.		
	Lön. Kronor.	Övrig avlöning. Kronor.	Summa. Kronor.	Lön. Kronor.	Dag- avlöning. Kronor.	Summa. Kronor.	Nu- varande. Kronor.	Före- slagen. Kronor.	Ökning. Kronor.
Flaggunderofficer:									
med 3 ålderstillägg ...	900	1,581 05	2,481 05	2,300	1,095	3,395	1,094 40	2,070	975 60
" 4 " ...	900	1,581 05	2,481 05	2,500	1,095	3,595	1,094 40	2,250	1,155 60
Underofficer av 1. graden vid kustartilleriet:									
utan ålderstillägg ...	1,200	1,282 50	2,482 50	1,700	1,095	2,795	1,094 40	1,530	435 60
med 1 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	1,900	1,095	2,995	1,094 40	1,710	615 60
" 2 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	2,100	1,095	3,195	1,094 40	1,890	795 60
" 3 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	2,300	1,095	3,395	1,094 40	2,070	975 60
" 4 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	2,500	1,095	3,595	1,094 40	2,250	1,155 60
Fanjunkare:									
utan ålderstillägg ...	1,200	1,282 50	2,482 50	1,700	1,095	2,795	1,000	1,530	530
med 1 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	1,900	1,095	2,995	1,000	1,710	710
" 2 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	2,100	1,095	3,195	1,000	1,890	890
" 3 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	2,300	1,095	3,395	1,000	2,070	1,070
" 4 " ...	1,200	1,282 50	2,482 50	2,500	1,095	3,595	1,000	2,250	1,250
Underofficer av 2. graden vid flottan:									
utan ålderstillägg ...	900	1,253 80	2,153 80	1,500	730	2,230	1,000	1,350	350
med 1 " ...	900	1,253 80	2,153 80	1,700	730	2,430	1,000	1,530	530
" 2 " ...	900	1,253 80	2,153 80	1,900	730	2,630	1,000	1,710	710
" 3 " ...	900	1,253 80	2,153 80	2,100	730	2,830	1,000	1,890	890
" 4 " ...	900	1,253 80	2,153 80	2,300	730	3,030	1,000	2,070	1,070
Underofficer av 2. graden vid kustartilleriet:									
utan ålderstillägg ...	1,100	1,053 80	2,153 80	1,500	730	2,230	1,000	1,350	350
med 1 " ...	1,100	1,053 80	2,153 80	1,700	730	2,430	1,000	1,530	530
" 2 " ...	1,100	1,053 80	2,153 80	1,900	730	2,630	1,000	1,710	710
" 3 " ...	1,100	1,053 80	2,153 80	2,100	730	2,830	1,000	1,890	890
" 4 " ...	1,100	1,053 80	2,153 80	2,300	730	3,030	1,000	2,070	1,070
Sergeant av 1. klassen:									
utan ålderstillägg ...	900	1,010	1,910	1,500	730	2,230	900	1,350	450
med 1 " ...	900	1,010	1,910	1,700	730	2,430	900	1,530	630
" 2 " ...	900	1,010	1,910	1,900	730	2,630	900	1,710	810

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Nuvarande avlöning.			Avlöning vid definitiv löne- reglering.			Pension.		
	Lön.	Övrig avlöning.	Summa.	Lön.	Dag- avlöning.	Summa.	Nu- varande.	Före- slagen.	Ökning.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Sergeant av 1. klassen:									
med 3 ålderstillägg ...	900 —	1,010 —	1,910 —	2,100 —	730 —	2,830 —	900 —	1,890 —	990 —
» 4 » ...	900 —	1,010 —	1,910 —	2,300 —	730 —	3,030 —	900 —	2,070 —	1,170 —
Sergeant av 2. klassen:									
utan ålderstillägg ...	780 —	1,010 —	1,790 —	1,500 —	730 —	2,230 —	780 —	1,350 —	570 —
med 1 » ...	780 —	1,010 —	1,790 —	1,700 —	730 —	2,430 —	780 —	1,530 —	750 —
» 2 » ...	780 —	1,010 —	1,790 —	1,900 —	730 —	2,630 —	780 —	1,710 —	930 —
» 3 » ...	780 —	1,010 —	1,790 —	2,100 —	730 —	2,830 —	780 —	1,890 —	1,110 —
» 4 » ...	780 —	1,010 —	1,790 —	2,300 —	730 —	3,030 —	780 —	2,070 —	1,290 —
Underofficer av 3. graden vid flottan:									
utan ålderstillägg ...	600 —	1,144 30	1,744 30	1,300 —	456 25	1,756 25	720 —	1,170 —	450 —
med 1 » ...	600 —	1,144 30	1,744 30	1,500 —	456 25	1,956 25	720 —	1,350 —	630 —
» 2 » ...	600 —	1,144 30	1,744 30	1,700 —	456 25	2,156 25	720 —	1,530 —	810 —
» 3 » ...	600 —	1,144 30	1,744 30	1,900 —	456 25	2,356 25	720 —	1,710 —	990 —
Underofficer av 3. graden vid kustartilleriet:									
utan ålderstillägg ...	800 —	944 30	1,744 30	1,300 —	456 25	1,756 25	720 —	1,170 —	450 —
med 1 » ...	800 —	944 30	1,744 30	1,500 —	456 25	1,956 25	720 —	1,350 —	630 —
» 2 » ...	800 —	944 30	1,744 30	1,700 —	456 25	2,156 25	720 —	1,530 —	810 —
» 3 » ...	800 —	944 30	1,744 30	1,900 —	456 25	2,356 25	720 —	1,710 —	990 —

Då det syntts vara av ett visst intresse att erhålla en föreställning om de verkningar i avseende å pensionsbeloppen, som en definitiv löne-reglering enligt de sakkunnigas förslag komme att medföra, under förut-sättning att någon ändring icke ägde rum i de nu gällande pensionerings-grunderna, hava i efterföljande tablå sammanställt uppgifter angående dels nuvarande pensionsbelopp, dels ock de pensionsbelopp, vilka enligt nämnda pensioneringsgrunder skulle utgå vid tillämpning av den ifråga-satta definitiva löne-regleringen. För jämförelses skull har i samma tablå jämväl intagits uppgift angående de pensionsbelopp, som skulle komma att utgå, därest den civila pensionslagens bestämmelser tillämpades å de vid en definitiv militär löne-reglering ifrågasatta lönerna. Vid tablåns utarbetande har iakttagits, att, där ålderstillägg förekomma, samtliga sådana förutsatts intjänta.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Summa av kassa- och fyllnadspension enligt nuvarande pensione- ringsgrunder.		Höjning av pensionen kol. 3— kol. 2.	Pension en- ligt civila pensions- lagen vid definitiv lönereg- lering.	Höjning av pensionen (kol. 5— kol. 2).
	Med nuva- rande löne- stater. Kronor.	Vid defini- tiv löne- reglering. Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Överste, kommandör.....	4,500	5,250	750	6,000	1,500
Överstelöjtnant, kommandörkapten av 1. graden.....	3,600	4,400	800	5,500	1,900
Major, kommandörkapten av 2. graden..	3,200	4,000	800	5,000	1,800
Kapten av 1. klassen	2,720	3,600	880	4,500	1,780
” ” 2. ”	1,920	3,600	1,680	4,500	2,580
Löjtnant av 1. klassen (löjtnant vid ma- rinen)	1,200	2,400	1,200	3,000	1,800
Löjtnant av 2. klassen	1,000	2,400	1,400	3,000	2,000
Underlöjtnant, fänrik	720	1,440	720	1,800	1,080
Flaggunderofficer, underofficer av 1. gra- den	1,094 40	2,000	905 60	2,500	1,405 60
Fanjunkare	1,000	2,000	1,000	2,500	1,500
Underofficer av 2. graden	1,000	1,840	840	2,300	1,300
Sergeant av 1. klassen	900	1,840	940	2,300	1,400
” ” 2. ”	780	1,840	1,060	2,300	1,520
Underofficer av 3. graden	720	1,520	800	1,900	1,180

Av tablan framgår, att redan enligt de nu gällande pensioneringsgrunderna en väsentlig pensionsförhöjning skulle hava inträtt, därest pensionerna beräknats å de föreslagna definitiva lönebeloppen.

Generals-
personer m. fl.

Personal i generals eller flaggmans löneklass har enligt nu gällande bestämmelser rätt till pension å 6,000 kronor eller det högsta belopp, varmed pension enligt civila pensionslagen kan utgå till tjänst-innehavare i allmänhet. Detsamma är fallet med marinöverdirektören. På grund härav hava de sakkunniga ansett sig icke kunna ifrågasätta någon pensionsförbättring för berörda personal.

De allmänna
grundernas
tillämplighet.

De av de sakkunniga här ovan angivna grunderna för pensionsförbättringens beräkning äro utan vidare tillämpliga å den personal, i fråga om vilken de för en definitiv lönereglering uppgjorda löneskalorna äro

avsedda att oförändrade komma till användning. De kunna alltså, med vissa nedan angivna undantag, tillämpas för officerare och underofficerare å aktiv stat vid armén, för flottans och kustartilleriets stam tillhörande officerare och underofficerare samt för marinintendenturkåren.

Såsom här ovan (sid. 35) omförmålt, höra till de grupper av militära beställningshavare, vilka icke utan vidare kunnat inpassas i det föreslagna definitiva lönesystemet, bland andra flottans maskinistunderofficerare av de båda högre lönegraderna. Dessa hava sedan gammalt ägt åtnjuta högre avlöning än övriga med dem eljest likställda underofficerare vid flottan. Denna meravlöning utgöres för flaggmaskinist, i jämförelse med annan flaggunderofficer, av 240 kronor såsom ökning av den fasta lönen och 35 öres höjning i dagavlöningen, alltså tillhopa 367 kronor 75 öre, samt för underofficer av 2. graden, maskinist, i jämförelse med annan underofficer av 2. graden, av en ökning i dagavlöningen med 65 öre eller 237 kronor 25 öre för år.

Beträffande riktlinjerna för en definitiv löneroglering för ifrågavarande personal anfördes i sakkunnigebetänkandet av den 5 mars 1918, att det under de sakkunnigas överläggningar satts i fråga, huruvida icke vid lönesystemets omläggning maskinistunderofficerarnas särställning borde helt upphävas, i vilket fall de vanliga löneskalorna med däri upptagna avlöningsbelopp skulle oförändrade tillämpas även på ifrågavarande underofficerare. I motsats härtill hade även den meningen funnit förespråkare, att maskinistunderofficerarna borde vid en definitiv löneroglering få behålla en viss merinkomst. I sådant fall skulle man eventuellt kunna anordna saken så, att de allmänna löneskalorna erhöles tillämpning även å maskinistunderofficerarna, men att dessa därutöver finge åtnjuta särskilda yrkesarvoden, utgående antingen med belopp, som ungefär skulle motsvara den dåvarande meravlöningen, eller tilläventyrs efter andra grunder.

Då de sakkunniga under föreliggande förhållanden icke varit i tillfälle att i ärendet verkställa den noggranna utredning, som skulle varit erforderlig för frågans bedömande och vilken borde inriktas på vissa med organisationen och rekryteringen av flottans olika underofficersgrupper sammanhängande spörsmål, hade de sakkunniga funnit sig i frågans dåvarande läge icke böra göra ett bestämt uttalande, huruvida eller i vad mån den särställning i avlöningshänseende, som tillkomme maskinistunderofficerarna, borde bibehållas vid en definitiv löneroglering.

I avbidan på resultatet av den utredning, som i detta avseende borde komma till stånd, innan en definitiv löneroglering kunde åvägbringas, och för att icke genom en anordning, som helt skulle beröva maskinistunderofficerarna deras nuvarande merinkomst, maskinistkårens rekrytering skulle äventyras, hade de sakkunniga funnit sig böra förorda, att ma-

skinistunderofficerarna skulle vid den tillfälliga löneförbättringens genomförande få behålla viss del av nämnda merinkomst. Det hade i sådant hänseende syntts de sakkunniga lämpligt, att de för den definitiva löne-regleringen ifrågasatta allmänna löneskalorna och lönebeloppen tillämpades vid beräkning av den tillfälliga löneförbättring, som borde tillkomma maskinistunderofficerarna, dock med den ändring att å de belopp, som i allmänhet föresloges såsom tillfällig löneförbättring för underofficerarna vid flottan, avdroges för flaggmaskinist 200 kronor och för underofficer av 2. graden, maskinist, 100 kronor. Då de nuvarande avlöningarna enligt stat skulle utgå oförändrade under den tid, en tillfällig löneförbättring varade, komme sålunda i varje fall maskinistunderofficerarna att, med inräknande av löneförbättringsbeloppen, få åtnjuta en merinkomst framför övriga underofficerare vid flottan av 167 kronor 75 öre för flaggmaskinist och 137 kronor 25 öre för underofficer av 2. graden, maskinist.

Föredragande departementschefen ansåg det emellertid icke lämpligt att i sammanhang med den tillfälliga löneförbättringen göra någon reduktion av den meravlöning, som tillkomme maskinistunderofficerarna i jämförelse med flottans övriga underofficerare.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen avfattades i överensstämmelse med vad departementschefen sålunda uttalat; och som riksdagen häri ej gjorde någon ändring, utgår alltså den tillfälliga löneförbättringen till ifrågavarande personal enligt samma grunder som till flottans övriga underofficerare.

Ehuru maskinistunderofficerarna, på sätt nyss är nämnt, enligt gällande lönestat uppbära högre sammanlagd avlöning (flaggmaskinisterna även högre lön) än flottans övriga underofficerare av motsvarande grad, utgår emellertid pensionen till maskinistunderofficerarna för närvarande med samma belopp, som tillkommer andra underofficerare av samma grad vid flottan.

Vid sådant förhållande och då de skäl, som anförts till stöd för beviljande av högre lön för maskinistunderofficerarna, icke kunna motivera en förhöjning av pensionsbeloppen till maskinistpersonalens förmån, hava de sakkunniga ansett pensionstillägg böra utgå till nämnda personal enligt samma grunder, som föreslagits för flottans övriga underofficerare.

De allmänna grunderna för den föreslagna pensionsregleringen kunna även vinna tillämpning i fråga om de på staten för artilleriets fabriker och tyganstalter uppförda beställningarna för tygmästare av 1. och 2. klassen samt för tygunderofficerare, å vilka beställningar avlöningarna utgå enligt samma regler som för respektive major, kapten av 1. klassen och fanjunkare (styckjunkare). I enlighet med de föreskrifter, som gälla rörande tillfällig löneförbättring för dessa beställ-

ningshavare, torde emellertid det förtydligande stadgande böra meddelas, att pensionsförbättringen skall utgå för tygmästare av 1. klassen enligt samma grunder som för major, för tygmästare av 2. klassen med det belopp, som skolat tillgodokomma honom, därest han kvarstått på aktiv stat vid regemente (kår) och där innehaft beställning såsom kapten av 1. klassen, samt för tygunderofficer med det belopp, som skolat tillgodokomma honom, därest han kvarstått på aktiv stat vid regemente (kår) och där innehaft beställning såsom styckjunkare.

Likaledes torde ovan angivna grunder för pensionsförbättringen kunna oförändrade tillämpas på fältläkare, vilka i avlöningshänseende äro likställda med överstelöjtnant, på regementsläkare och fältveterinärer å ny lönestat, för vilka gälla samma avlöningsbestämmelser som för major, samt på marinöverläkaren och förste marinläkare, vilka åtnjuta samma löneförmåner som respektive kommandör och kommandörkapten av 1. graden. Regementsläkare å gammal stat torde, ehuru hans sammanlagda avlöning icke uppgår till den för major bestämda, lika med regementsläkare å ny stat böra erhålla samma pensionsförbättring som major.

Åtskilliga befattningshavare åtnjuta utöver den för viss militär löneklass bestämda avlöningen särskilda avlöningstillägg. Sålunda har lönen för krigsskolans chef, vilken i övrigt är i avlöningshänseende likställd med överstelöjtnant, satts 500 kronor högre än för sådan beställningshavare. Vidare äro, jämte den fasta lönen för vederbörliga grader, särskilda arvoden uppförda för bland annat följande befattningshavare, nämligen vid armén för inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden, militärbefälhavaren på Gottland, cheferna för trängkårerne och fälttygmästaren samt vid flottan för den officer (med kommandörs lön), vilken mot åtnjutande av särskilt arvode innehar chefsbefattning i marinförvaltningen eller marinstaben, stationsbefälhavarbefattning eller befattningen såsom högste befälhavare över kustflottan.

Den tillfälliga löneförbättringen har, utan hänsyn till den något högre lönen för krigsskolans chef eller till de i den nuvarande avlöningen för övriga beställningshavare ingående arvoden, bestämts till samma belopp som för andra officerare med lika eller i huvudsak motsvarande lön. De sakkunniga anse, att vad sålunda bestämts i fråga om den tillfälliga löneförbättringen bör äga motsvarande tillämplighet jämväl beträffande pensionsförbättringen, och att alltså denna bör utgå:

till inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden och militärbefälhavaren på Gottland såsom för överste,
till chefen för krigsskolan såsom för överstelöjtnant,

till chef för trängkår såsom för överstelöjtnant eller major, allt efter som vederbörande kårchef innehar den ena eller andra beställningen, samt
till fälttygmästaren såsom för överstelöjtnant.

Samma grundsats, som här följts beträffande tillfällig löneförbättring för vissa befattningshavare vid armén, har ansetts närmast tillämplig även på den officer (med kommendörs lön), som mot åtnjutande av arvode å 2,000 kronor innehar någon av ovannämnda befattningar vid flottan. Den tillfälliga löneförbättringen för honom skulle alltså hava bestämts till samma belopp som för kommendör, eller 800 kronor. För att denna befattningshavare ej skulle erhålla sammanlagt högre avlöning än flaggman, har emellertid, enligt beslut vid 1918 års lagtima riksdag, beloppet i detta fall satts något lägre, eller till 650 kronor. I underdånigt utlåtande den 24 januari 1919 hava de sakkunniga, jämte det löneförbättring föreslagits för flaggmän, uttalat sig för att även nyssnämnde officer (med kommendörs lön) måtte komma i åtnjutande av samma löneförbättring, som numera ifrågasatts för kommendör, eller 1,200 kronor.

I fråga om pensionsförbättringen synes för denna officer (med kommendörs lön) böra gälla samma regler som för kommendör i allmänhet, vadan någon undantagsbestämmelse beträffande den ifrågavarande befattningshavaren icke är påkallad.

En i avlöningshänseende särskild grupp befattningar utgöres av chefsbefattningarna vid ridskolan, skjutskolan för infanteriet och kavalieriet samt remonteringsstyrelsen. I vederbörliga stater upptagas för dessa allenast arvoden, vilka emellertid äro så bestämda, att de motsvara de ordinarie avlöningsförmånerna — lön, dagavlöning o. s. v. — för vissa beställningar, nämligen för chefen vid skjutskolan såsom för överstelöjtnant och för de båda andra cheferna såsom för majorer. I fredsavlöningsreglementet för armén föreskrives, att i fråga om åtnjutande samt till- och avträdande av de särskilda beståndsdelar, varav dylika arvoden äro sammansatta, skall gälla vad om dem motsvarande avlöningsslag är stadgat. I enlighet härmed och då Kungl. Maj:t vid meddelande av förordnande att uppehålla någon av befattningarna i fråga plägar föreskriva, att officer på stat under tiden för förordnandet skall frånträda egna avlöningsförmåner, kan sådan officer under nämnda tid anses vara likställd med ordinarie beställningshavare i den grad, efter vars avlöning arvodet utgår, utom därutinnan att han icke äger pensionsrätt i denna

grad och ej heller har skyldighet att erlägga pensionsavgifter för annan beställning än den, som av honom innehaves med lön på stat.

I fråga om den tillfälliga löneförbättringen hava nämnda tre befattningshavare tillerkänts samma tillskott som annan personal med motsvarande löneförmåner, sålunda chefen för skjutskolan lika med överstelöjtnant och de två övriga cheferna lika med majorer.

Som dylik befattningshavare, enligt vad nyss är nämnt, icke är tillförsäkrad pensionsrätt för annan beställning än den, som av honom innehaves med lön på stat, läser pensionsförbättring böra till honom utgå med belopp, som tillkommer hans beställning å stat.

Emellertid finnas, såsom förut är nämnt, vissa grupper tjänst innehavare såväl bland den rent militära som i synnerhet bland den civilmilitära personalen, vilka icke kunnat utan vidare inpassas i det föreslagna definitiva lönesystemet, varför redan i fråga om den tillfälliga löneförbättringen måst för dem meddelas särskilda, från de allmänna reglerna för löneförbättringens beräkning avvikande föreskrifter. Av samma skäl läser det jämväl bliva nödvändigt att fastslå särskilda bestämmelser för beräkningen av den pensionsförbättring, som bör tillkomma dylik personal.

*Särskilda
regler beträf-
fande viss-
personal.*

Då emellertid inom vissa av här ifrågasvarande personalkategorier, av vilka för övrigt några omfatta allenast en enda eller ett fåtal beställningshavare, någon avgång av personal, berättigad till pension, icke kan beräknas äga rum under de närmaste åren, hava de sakkunniga ansett sig kunna tills vidare, i avvaktan på genomförandet av en definitiv löne- och pensionsreglering, lämna sådan personal å sido. Därest det under mellantiden i något undantagsfall skulle bliva nödvändigt att ordna pensionsförhållandena för en eller annan tjänstinnehavare, tillhörande någon av ifrågasvarande personalgrupper, torde frågan därom lämpligen böra genom särskild framställning föreläggas riksdagen till avgörande.

I enlighet med vad sålunda uttalats hava de sakkunniga ansett särskilda föreskrifter för närvarande icke vara av nöden beträffande följande personal, nämligen *vid armén*: styresmän vid artilleriets fabriker, generalfältläkaren, yngre bataljonsläkare, bataljonsläkare vid fältläkarkåren, yngre bataljonsveterinärer, tyg- eller fabriksingenjörer, öververkmästare, tygverkmästare, verkmästare av 1. klassen, verkmästare av 2. klassen, tyg- eller fabrikskrivare, hantverkare, fortmaskinister, förråds-vaktmästare samt överkonstaplar och konstaplar vid fästningspolisen i Boden och å Karlsborg; *vid marinen*: marindirektörer av 1. graden, mariningenjörer och andra specialingenjörer än miningenjörer, vidare marin-

läkare av 1. och 2. graden samt flottans polispersonal ävensom innehavarna av de å marinförvaltningens stat uppförda civila befatningarna såsom kemist respektive andre kemist.

Av de personalgrupper, för vilka de sakkunniga ansett särskilda bestämmelser rörande pensionsförbättring böra meddelas, tillhöra de flesta arméns och marinens civilmilitära personal; även två militära grupper, nämligen förvaltarna vid intendenturkåren och arméns musikpersonal böra emellertid här komma i betraktande.

Enligt gällande stater åtnjuta ifrågavarande beställningshavare i allmänhet samma avlöningsförmåner, som utgå till militär tjänst innehavare i viss löneklass, vartill i de flesta fall kommer ett eller flera ålderstillägg. Den tillfälliga löneförbättringen för denna personal har efter viss procentuell beräkning bestämts till visst belopp för varje tjänst, oberoende av tjänstålder. I regel torde de beställningshavare, om vilka här är fråga, vid pensionsålderns uppnående kunna räkna fullt det antal tjänstår, som för militär personal i allmänhet av motsvarande tjänstegrad erfordras för erhållande av högsta inom graden utgående löneförbättring. Vid sådant förhållande hava de sakkunniga beträffande flertalet av omfördälda personalgrupper funnit sig böra föreslå, att, under förutsättning att berörda antal tjänstår uppnåtts, pensionstillägget må utgå med det högsta belopp, som i sådant avseende föreslagits för motsvarande militära beställningshavare.

I vissa fall, för vilka nedan redogöres, har emellertid denna beräkningsgrund ansetts icke leda till ett fullt tillfredsställande resultat, och har det sålunda för dessa fall blivit nödvändigt att söka finna någon annan grundval för pensionens utmätande. De sakkunniga hava i sådant avseende beaktat, att den del av en tjänst innehavares sammanlagda avlöning, som enligt den civila pensionslagen skall beräknas såsom pensionsunderlag, i medeltal torde uppgå till omkring 70 procent. Genom de för tjänstemän vid statens järnvägar gällande pensioneringsgrunderna har t. o. m. stadgats, att årliga beloppet av pensionen (ålderspensionen) i regel skall utgöra just 70 procent av den avlöning, tjänstemannen vid avgången från tjänsten uppbär. I enlighet härmed hava de sakkunniga ansett sig kunna för de fall, där nyssnämnda, av dem uppställda huvudregel ej befunnits tillämplig, såsom grund för pensionsförbättringen lägga 70 procent av den vederbörande tillkommande högsta avlöningen, däri inberäknat det tillfälliga lönetillägget. Av förut anförda skäl böra emellertid 10 procent avdragas å de sålunda beräknade pensionsbeloppen. Pensionstillägget skulle alltså utgå med det belopp, som erfordras för att sammanlagda pensionen skall uppgå till 63 procent av sammanlagda avlöningen.

De sakkunniga övergå härefter till att närmare yttra sig om de grupper av beställningshavare, för vilka särskilda föreskrifter beträffande pensionsförbättringen, på sätt nu är nämnt, ansetts erforderliga.

Förvaltare vid intendenturkåren åtnjuta enligt gällande stat samma avlöning som fanjunkare vid arméns truppförband, således (å annan ort än Stockholm och Göteborg) tillhopa 2,482 kronor 50 öre, därav lön 1,200 kronor, samt hava dessutom rätt till ett ålderstillägg till lönen å 300 kronor, att utgå efter 5 års väl vitsordad tjänst. För den, som tillträtt ålderstillägget, utgör pensionen 1,200 kronor.

Armén.

Enligt de för den definitiva löneregleringen uppgjorda riktlinjerna skulle nämnda ålderstillägg kompenseras genom ekonomiska förmåner, lämpligast genom införandet för intendenturkårens underofficerare av särskilda löneskalor, där avlöningsbeloppen delvis kunde sammanfalla med dem, som skulle tillkomma underofficerare i allmänhet. Den tillfälliga löneförbättringen bestämdes till 1,100 kronor eller samma belopp, som högst skulle tillkomma fanjunkare.

Med tillämpning av den av de sakkunniga här ovan framlagda huvudregeln skulle ifrågavarande personal även uppbära pensionstillägg med samma belopp, som i sådant avseende skulle högst tillkomma fanjunkare, eller 1,250 kronor. Sammanlagda pensionsbeloppet skulle alltså utgöra 2,450 kronor. Såsom villkor för erhållande av detta tillägg bör dock, i enlighet med nyssnämnda huvudregel, föreskrivas, att vederbörande tjänstinnehavare skall kunna räkna minst 12 tjänstår, varvid honom torde böra tillgodoföras jämväl den tid, varunder han före tillträdet till förvaltarebeställning må hava innehaft beställning såsom fanjunkare (styckjunkare).

Musikunderofficerare vid arméns truppförband åtnjuta enligt gällande stater samma avlöning som övriga underofficerare av motsvarande tjänstegrader. Jämväl pension utgår enligt samma grunder som till övriga underofficerare eller med 1,000 kronor till musikfanjunkare, 900 kronor till musiksergeant av 1. klassen och 780 kronor till musiksergeant av 2. klassen. Med hänsyn bland annat därtill, att rekryterings-, utbildnings- och befodringsförhållandena för musikunderofficerarna förete väsentliga olikheter vid jämförelse med vad som gäller i fråga om övriga underofficerare, hava, såsom förut är nämnt, de löneskalor, som enligt det uppgjorda utkastet till en definitiv lönereglering skulle gälla för dessa, ansetts icke tillämpliga beträffande musikunderofficerarna. Vid sådant förhållande och då den tillfälliga löneförbättringen för musikpersonalen givetvis icke finge föregripa en blivande definitiv lönereglering, hava vid

bestämmande av löneförbättringens belopp icke kunnat för musikpersonalen tillämpas samma grunder, som följts beträffande övriga underofficerare. Den tillfälliga löneförbättringen för musikunderofficerarna har i stället fastslagits till vissa bestämda belopp, nämligen 1,000 kronor för musikfanjunkare, 800 kronor för musiksergeant av 1. klassen och 700 kronor för musiksergeant av 2. klassen.

Pensionsförbättring synes emellertid böra till musikunderofficerarna utgå med samma belopp, som enligt de sakkunnigas förslag skulle högst tillkomma övriga underofficerare av motsvarande tjänstegrad, eller med 1,250 kronor till musikfanjunkare, 1,170 kronor till musiksergeant av 1. klassen och 1,290 kronor till musiksergeant av 2. klassen. Sammanlagda pensionsbeloppen skulle alltså utgöra för fanjunkare 2,250 kronor och för sergeanter av båda löneklasserna 2,070 kronor. Såsom villkor för erhållande av pensionstilläggen bör emellertid föreskrivas, att vederbörande tjänstinnehavare skall kunna räkna minst 12 tjänstår i innehavande eller lägre musikunderofficersbeställning, därvid dock för musikfanjunkare ej må medräknas de 3 första tjänståren såsom musiksergeant.

I fråga om viss personal vid *fältläkarkåren* erfordras i förevarande avseende särskilda föreskrifter. Överfältläkare åtnjuter enligt gällande stat avlöning med tillhoppa 8,125 kronor, därav lön 5,300 kronor, samt har dessutom rätt till ett ålderstillägg till lönen å 600 kronor, att utgå efter fem års väl vitsordad tjänst. Pensionen utgör för den, som tillträtt ålderstillägget, 4,720 kronor, eljest 4,240 kronor. Den tillfälliga löneförbättringen har bestämts till samma belopp, som utgår till överstelöjtnant, eller 1,100 kronor.

Därest jämväl pensionsförbättringen skulle utgå med samma belopp, som föreslagits för överstelöjtnant, eller 1,350 kronor, skulle emellertid sammanlagda pensionen, under förutsättning att ålderstillägget intjänats, överstiga det högsta medgivna pensionsbeloppet, 6,000 kronor. På grund härav hava de sakkunniga ansett pensionsförbättringen böra under nyssnämnda förutsättning begränsas till 1,280 kronor, varigenom sammanlagda pensionsbeloppet kommer att uppgå till jämnt 6,000 kronor. Därest ålderstillägget icke intjänats, bör pensionsförbättringen oavkortad utgå med 1,350 kronor, i vilket fall alltså pensionernas slutsumma skulle uppgå till 5,590 kronor.

Äldre bataljonsläkare vid truppförbanden åtnjuta enligt gällande stater samma avlöning som kapten av 1. klassen men hava det oaktat av vissa skäl ansetts icke lämpligen kunna inpassas i det föreslagna lönesystemet. Pension utgår med 2,720 kronor, och den tillfälliga löneförbättringen har bestämts till 850 kronor.

De sakkunniga föreslå, att pensionsförbättringen må bestämmas till samma belopp, som ifrågasatts att högst utgå till kapten av 1. klassen, eller med 1,330 kronor. Sammanlagda pensionsbeloppet skulle alltså utgöra 4,050 kronor. För erhållande av nämnda tillägg bör emellertid vederbörande innehava minst 9 tjänstår såsom bataljonsläkare vid truppförband.

Även beträffande viss till *fältveterinärkåren* hörande personal erfordras särskilda föreskrifter. Överfältveterinären är i avlönings- och pensions-hänseende till alla delar likställd med överfältläkaren, och få de sakkunniga fördenskull hänvisa till vad här ovan anförts i fråga om den sistnämnde. Den pensionsförbättring, som föreslagits för överfältläkaren, torde sålunda böra tillkomma även överfältveterinären.

Regementsveterinärer äro enligt den för kåren från och med år 1919 gällande nya organisationen i avlöningshänseende likställda med äldre bataljonsläkare (kaptener av 1. klassen). I enlighet med vad som nyss anförts i fråga om de äldre bataljonsläkarna, få de sakkunniga föreslå, att jämväl regementsveterinär måtte förklaras berättigad att erhålla pensionsförbättring med 1,330 kronor. Sammanlagda pensionsbeloppet skulle sålunda uppgå till 4,050 kronor. Såsom villkor för åtnjutande av nämnda pensionsförbättring torde böra föreskrivas minst 9 tjänstår såsom regementsveterinär eller bataljonsveterinär, därvid dock de 3 första tjänståren såsom bataljonsveterinär icke må medräknas.

Vidkommande bataljonsveterinärerna vid truppförbanden erfordras särskilda föreskrifter för de äldre bataljonsveterinärerna. Dessa åtnjuta från och med år 1919 samma avlöning, som enligt stat utgår till kapten av 2. klassen, men hava icke ansetts kunna utan vidare inpassas i det föreslagna lönesystemet. Pension utgår med samma belopp som till kapten av 2. klassen eller med 1,920 kronor. Den tillfälliga löneförbättringen har bestämts till 700 kronor.

Då vid en definitiv lönereglering bataljonsveterinärerna knappast torde komma att erhålla samma slutavlöning, som ifrågasatts för kapten av 2. klassen (lika med kapten av 1. klassen), synes ej heller pensionsförbättring böra utgå till äldre bataljonsveterinärer med samma belopp, som skulle högst tillkomma kapten av 2. klassen.

De sakkunniga hava stannat vid den meningen, att sammanlagda pensionsbeloppet för äldre bataljonsveterinär bör beräknas efter 63 procent (jfr sid. 56) av sådan beställningshavares sammanlagda avlöning, inräknat den tillfälliga löneförbättringen. Totalpensionen skulle sålunda utgöra 3,125 kronor, eller i avrundat tal 3,100 kronor, och pensionsförbättringen 1,180 kronor. Detta belopp torde dock böra utgå endast under förutsättning, att vederbörande uppnått minst 9 tjänstår såsom bataljonsveterinär.

I fråga om den å staten för *artilleriets fabriker och tyganstalter* uppförda personalen erfordras särskilda föreskrifter beträffande nedannämnda civilmilitära tjänstinnehavare.

Departementsskrivare och tyg- eller fabriksförvaltare av 1. klassen uppbära samma avlöningsförmåner som löjtnant av 1. klassen, eller 2,895 kronor, samt hava därjämte rätt till två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, det ena efter 5 och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst. Pension utgår till den, som tillträtt båda ålderstilläggen, med 2,000 kronor. Den tillfälliga löneförbättringen har bestämts till 850 kronor, oberoende av tjänstålder.

Då det väl kan vara tvivel om huruvida efter en definitiv lönerogering lönen till ifrågavarande personal kommer att med hela beloppet av de nu utgående ålderstilläggen överstiga löjtnants slutlön, synes den av de sakkunniga föreslagna huvudregeln för pensionsförbättringens beräkning icke kunna här komma till användning. Vid sådant förhållande synes pensionens slutsumma, under förutsättning att bägge ålderstilläggen intjänats, böra bestämmas till 63 procent av sammanlagda högsta avlöningen, således till 2,989 kronor eller i avrundat tal 3,000 kronor. Pensionsförbättringen skulle alltså utgå med 1,000 kronor.

Tygförvaltare av 2. klassen äro i avlönings- och pensionshänseende fullt likställda med förvaltare vid intendenturkåren, och få de sakkunniga fördenskull hänvisa till vad i fråga om sistnämnda personal föreslagits, vilket i tillämpliga delar torde böra gälla även beträffande tygförvaltarna.

Besiktningrustmästare åtnjuta avlöning lika med fanjunkare samt hava därjämte rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst. Pension utgår till den, som intjänat ålderstillägget, med 1,360 kronor. Den tillfälliga löneförbättringen har bestämts till 1,100 kronor.

I enlighet med ovan anförda huvudregel skulle pensionsförbättring till denna personal utgå med samma belopp, som skulle högst tillkomma fanjunkare, eller 1,250 kronor. Detta belopp bör likväl utgå endast under förutsättning, att vederbörande tjänstinnehavare kan räkna minst 12 tjänstår i innehavande tjänst.

Tyghantverkare åtnjuta avlöning lika med sergeanter av 1. klassen, men äga därjämte rätt till två ålderstillägg å 150 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst. Pension utgår, därest ålderstilläggen intjänats, med 1,000 kronor. Det tillfälliga avlöningstillägget är bestämt till 850 kronor, lika för alla oavsett antalet tjänstår. Enligt förut angivna huvudregel bör pensionsförbättring utgå med samma belopp, som skulle högst tillkomma sergeant av 1.

klassen, eller 1,170 kronor, detta dock under förutsättning att vederbörande kan räkna minst 12 tjänstår. Sammanlagda pensionsbeloppet skulle alltså uppgå till 2,170 kronor.

Av den å *fortifikationens stat* uppförda civilmilitära personalen äro nedannämnda tjänst innehavare i avlönings- och pensionsavseende fullt likställda med viss å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter upptagen personal, nämligen departementsskrivare och fortifikationskassörer med departementsskrivare samt tyghantverkare och gevärshantverkare med tyghantverkare. Då full likställighet synes böra äga rum jämväl i fråga om pensionsförbättringen, få de sakkunniga här hänvisa till vad de i sådant avseende föreslagit angående personalen å sistnämnda stat.

Om departementsskrivare å *intendenturkårens stat* gäller vad i det föregående är sagt rörande andra dylika beställningshavare.

Å de särskilda *staterna för infanteriets och kavalleriets truppförband* äro uppförda beställningar för gevärshantverkare. Dessa beställningar äro i alla avseenden likställda med de å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter uppförda tyghantverkarbeställningarna, och få de sakkunniga fördenskull hänvisa till vad de här ovan föreslagit i fråga om sistnämnda beställningar.

Poliskommissarie vid fästningspolisen i Boden är i avlönings- och pensionsavseende likställd med departementsskrivare, dock att tillfällig löneförbättring till poliskommissarie utgår med endast 800 kronor i stället för med 850 kronor till departementsskrivare.

Pensionsförbättringen synes lämpligen böra, under förutsättning att båda ålderstilläggen intjänats, utgå med samma belopp som till departementsskrivare, eller med 1,000 kronor. Sammanlagda pensionsbeloppet skulle alltså under nämnda förutsättning komma att utgöra 3,000 kronor.

Marindirektör av 2. graden tillhör kommandörkapten av 2. graden tjänsteklass men åtnjuter avlöning med tillhoppa 7,425 kronor eller 1,000 kronor mer än kommandörkapten av nämnda grad. Därav utgöra 5,000 kronor lön, vadan pensionen utgår med 4,000 kronor. Den tillfälliga löneförbättringen har bestämts till 1,000 kronor.

Marinen.

Efter en beräkning av 63 procent av samtliga avlöningsförmåner skulle pensionens slutsumma uppgå till 5,308 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 5,300 kronor. I enlighet härmed föreslå de sakkunniga, att pensionsförbättringen må bestämmas till 1,300 kronor.

Miningenjör uppbär begynnelseavlöning med tillhoppa 5,000 kronor, därav lön 4,500 kronor, samt har härjämte rätt till fyra ålderstillägg, vart

och ett å 500 kronor, efter respektive 5, 10, 15 och 20 års väl vitsordad tjänst. Enligt gällande pensioneringsgrunder skall emellertid pensionen beräknas efter den fasta lönen utan ålderstillägg och sålunda utgå med 3,600 kronor. Den tillfälliga löneförbättringen har bestämts till 1,000 kronor.

Efter beräkning av 63 procent å slutavlöningen skulle pensionens totalsumma bliva 5,040 kronor, vilket belopp synes böra avrundas till 5.000 kronor. Pensionsförbättringen torde i enlighet härmed böra bestämmas till 1,400 kronor, men synes detta belopp böra utgå allenast under förutsättning, att samtliga ålderstillägg intjänats.

Den tillfälliga pensionsförbättring, som enligt nu omförmälda särskilda föreskrifter skulle tillkomma viss personal vid armén och marinen, framgår av den å sid. 63 intagna tablån.

Beträffande sådana grupper av befattningar, som icke avses i nu föreliggande förslag, hava de sakkunniga i det föregående (sid. 55) anfört, att därest det under tiden, intill dess en definitiv löne- och pensionsreglering kunde bliva genomförd, skulle bliva nödvändigt att ordna pensionsförhållandena för en eller annan tjänstinnehavare, frågan därom torde böra särskilt föreläggas riksdagen till avgörande. På liknande sätt kan det inträffa, att även bland de personalgrupper, som här behandlats, avgång från tjänsten kan förekomma under förhållanden, då de föreslagna villkoren för erhållande av tillfällig pensionsförbättring icke äro uppfyllda men åtgärd likväl anses påkallad för beredande av höjning i den för vederbörande beställningshavare stadgade pensionen. Även dylika fall böra givetvis göras till föremål för framställning hos riksdagen.

De sakkunniga hava här ovan omnämnt vissa befattningshavare, som åtnjuta avlöning i form av arvode. Vid såväl armén som marinen finnas emellertid en del andra befattningshavare, vilkas avlöning jämväl utgår såsom arvode och vilka blivit delaktiga av den vid 1918 års lagtima riksdag beslutade tillfälliga löneförbättringen. Då sistberörda arvodestagare icke äro berättigade att vid avskedet erhålla vare sig kassa- eller fyllnadspension, kunna de i detta sammanhang utan vidare lämnas å sido.

1. Beställning.	2. Lön. Kronor	3. Ålderstillägg.		4. Övrig avlö- ning ¹⁾ Kronor	5. Slut- avlöning. Kronor	6. Tillfällig löneför- bättring. Kronor.	7. Nuva- rande pension & slutlönen. Kronor.	8. Före- slagen pensions- förbättring. Kronor.	9. Pen- sionernas slut- summa. Kronor.
		An- tal.	Samman- lagt belopp. Kronor.						
Armén.									
Förvaltare vid intendenturkåren	1,200 —	1	300 —	1,282 50	2,782 50	1,100 —	1,200 —	1,250 —	2,450 —
Musikfanjunkare	1,200 —	—	—	1,282 50	2,482 50	1,000 —	1,000 —	1,250 —	2,250 —
Musiksergeant av 1. klassen	900 —	—	—	1,010 —	1,910 —	800 —	900 —	1,170 —	2,070 —
» » 2. »	780 —	—	—	1,010 —	1,790 —	700 —	780 —	1,290 —	2,070 —
Överfältläkare, överfältveterinär ²⁾ ..	5,300 —	1	600 —	2,825 —	8,725 —	1,100 —	4,720 — ²⁾	1,280 — ²⁾	6,000 — ²⁾
Bataljonsläkare, äldre	3,400 —	—	—	1,860 —	5,260 —	850 —	2,720 —	1,330 —	4,050 —
Regementsveterinär	3,400 —	—	—	1,860 —	5,260 —	850 —	2,720 —	1,330 —	4,050 —
Bataljonsveterinär, äldre	2,400 —	—	—	1,860 —	4,260 —	700 —	1,920 —	1,180 —	3,100 —
Departementsskrivare, tyg- eller fa- briksförvaltare av 1. klassen, forti- fikationskassör	1,500 —	2	1,000 —	1,395 —	3,895 —	850 —	2,000 —	1,000 —	3,000 —
Tygförvaltare av 2. klassen	1,200 —	1	300 —	1,282 50	2,782 50	1,100 —	1,200 —	1,250 —	2,450 —
Besiktningrustmästare	1,200 —	1	500 —	1,282 50	2,982 50	1,100 —	1,360 —	1,250 —	2,610 —
Tyghantverkare, gevärshantverkare ..	900 —	2	300 —	1,010 —	2,210 —	850 —	1,000 —	1,170 —	2,170 —
Poliskommissarie	1,500 —	2	1,000 —	1,395 —	3,895 —	800 —	2,000 —	1,000 —	3,000 —
Marinen.									
Marindirektör av 2. graden	5,000 —	—	—	2,425 —	7,425 —	1,000 —	4,000 —	1,300 —	5,300 —
Miningenjör	4,500 —	4	2,000 —	500 —	7,000 —	1,000 —	3,600 —	1,400 —	5,000 —

¹⁾ Inkvarterings- och servisbidrag äro för överfältläkaren och överfältveterinären upptagna enligt den högre tariffen (Stockholm och Göteborg); för övriga beställningshavare äro inkvarterings- och servisbidrag beräknade enligt tariff för annan ort.

²⁾ Därest ålderstillägget ej intjänats, utgår pensionsförbättring med 1,350 kronor, och utgör pensionernas slutsumma i så fall 5,590 kronor.

Närmare föreskrifter rörande den föreslagna pensionsförbättringen.

Den av de sakkunniga föreslagna pensionsförbättringen torde till sin natur närmast böra betraktas såsom ett tillägg till fyllnadspensionen och fördenskull såsom regel endast böra tillkomma personal, som efter uppnådd pensionsålder avgår från tjänsten med rätt till fyllnadspension. Den, som avgår med allenast kassapension, synes därför i allmänhet icke böra komma i åtnjutande av pensionsförbättring enligt de föreslagna grunderna, utan tordé, där i något undantagsfall sådant kan finnas påkallat, särskild framställning i ämnet böra avlätas till riksdagen.

Såsom i det föregående (sid. 8 och 10—11) nämnts, äro genom nu gällande bestämmelser vissa begränsningar givna i fråga om rätt till pension för den, som åtnjuter lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som äro anvisade för arméns pensionering respektive för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar. Dessa inskränkningar gälla dock icke för det fall, att den andra pensionen utgår enligt de i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 stadgade grunder. I övriga fall skall enligt de för arméns pensionering givna bestämmelser göras ett avdrag å fyllnadspensionen (i mån av behov även å kassapensionen), i regel motsvarande två femtedelar av vad vederbörande pensionär uppbär från annat håll; enligt motsvarande bestämmelser rörande pensionering vid marinen gätler, att i dylika fall hela fyllnadspensionen skall innehållas.

De sakkunniga anse sig i förevarande sammanhang icke böra ingå på något bedömande av, huruvida dessa bestämmelser böra för framtiden bibehållas oförändrade eller tilläventyrs kräva någon jämkning. Emellertid synes den pensionsförbättring, som nu föreslås av de sakkunniga, böra oavkortad tillkomma vederbörande pensionär även i sådana fall, som ovan avses, vadan en uttrycklig föreskrift därom torde böra inrymmas i grunderna för den ifrågasatta pensionsförbättringen.

Då, enligt vad de sakkunniga förut anfört, pensionsförbättringen närmast torde böra anses såsom ett tillägg till fyllnadspensionen, synes därav böra följa, att pensionsförbättringen i övrigt skall till- och avträdas samt utbetalas i samma ordning som fyllnadspensionen.

De sakkunniga hava ovan (sid. 7) omförmäلت, hurusom tjänst innehavare vid armén, vilken ej uppnått den levnadsålder och tjänstetid, som erfordras för erhållande av fyllnadspension inom hans innehavande grad, under vissa villkor kan avgå med pension och fyllnadspension å tillhopa

samma belopp, som tillkommer tjänst innehavare i viss lägre grad. I dylikt fall synes billigheten fordra, att jämväl pensionsförbättring utgår med det belopp, som skolat tillkomma vederbörande, därest han vid avskedet innehaft nämnda lägre grad.

Detsamma torde även böra gälla för det fall, att tjänst innehavare vid marinen avgår med den pension och fyllnadspension, som åtfölja viss lägre lönegrad.

Med nu gällande bestämmelser anses dylik pensionering kunna ske endast då tjänst innehavare vid avgången innehaft sin tjänst under mindre än två års tid. Vid bifall till ett av de sakkunniga denna dag i annat sammanhang avgivet förslag om viss ändring i gällande pensioneringsgrunder för marinen skulle emellertid pension och fyllnadspension i lägre lönegrad kunna tillkomma även den, som avgår från tjänsten efter att hava innehaft densamma i två års tid eller därutöver.

Efter vad förut (sid. 10) nämnts, gäller i fråga om personalen vid marinintendenturkåren, liksom ock beträffande flottans poliskår, att dylik beställningshavare, i motsats till vad eljest i regel är föreskrivet beträffande i övrigt likställd personal vid marinen, erhåller den högsta medgivna pensionen först vid avgång efter uppnådda 65 levnads- och 35 tjänstår. Då, enligt vad de sakkunniga inhämtat, ifrågavarande personal i det övervägande flertalet fall torde avgå först sedan villkoren för erhållande av den högsta pensionen äro uppfyllda, hava de sakkunniga ej ansett det erforderligt att i förevarande sammanhang inlåta sig på frågan, huruvida och i sådant fall enligt vilka grunder pensionsförbättring må tillkomma dylik beställningshavare, som avgår utan att vara berättigad till den högsta pensionen. I förekommande fall torde frågan om höjning av pensionsbeloppet, för den händelse omständigheterna sådant föranleda, särskilt böra underställas riksdagens prövning.

På samma sätt torde böra förfaras, därest fråga skulle uppkomma om pensionsförbättring för tjänst innehavare, som till följd av olycksfall i tjänsten eller eljest till följd av skada eller sjukdom, vanförhet eller lyte befinnes för framtiden oförmögen till tjänstgöring och på grund härav måste före uppnådd pensionsålder avgå med viss pension.

Då det av de sakkunniga nu avgivna förslaget till pensionsförbättring för viss personal vid armén och marinen står i nära samband med den för 1918 års lagtima riksdag framlagda planen till en definitiv löne-reglering för dylik personal och med riksdagens därpå grundade beslut rörande tillfällig löneförbättring för samma personal, torde därav böra

följa, att pensionsförbättring icke bör tillkomma annan personal än den, som kommit i åtnjutande av tillfällig löneförbättring. Enär de av 1918 års lagtima riksdag beslutade grunderna för dylik löneförbättring äga giltighet för åren 1918 och 1919, skulle alltså pensionsförbättring enligt de sakkunnigas förslag i första hand tillkomma personal, som under något av nämnda år avgått eller avgår med pension. I den mån tillfällig löneförbättring efter liknande grunder, i enlighet med vad de sakkunniga i underdåniga skrivelser den 24 januari 1919 hemställt för år 1920, kommer att beslutas jämväl för tiden efter 1919 års utgång, torde de föreslagna grunderna för pensionsförbättringen böra givas motsvarande förlängd giltighetstid.

Av vad de sakkunniga här ovan anfört följer, att de sakkunniga icke kunna tillstyrka någon särskild åtgärd i anledning av förut (sid. 30) omförmälda, av till krigstjänst inkallade pensionerade underofficerare vid flottan gjorda framställning om pensionsförbättring. Därest emellertid avgången från beställning på stat ägt rum efter den 1 januari 1918, skulle även dylik personal komma i åtnjutande av pensionsförbättring.

Såsom nyss är nämnt, skulle enligt de sakkunnigas förslag pensionsförbättring tillkomma de tjänst innehavare, vilka avgått med pension efter att hava blivit delaktiga av den från och med år 1918 medgivna tillfälliga löneförbättringen. De sakkunniga hava emellertid icke kunnat bortse därifrån, att, därest de föreslagna grunderna för pensionsförbättringen omedelbart komme till full tillämpning, en alltför skarp motsättning skulle uppstå mellan pensionsbeloppen till beställningshavare, som avgått under år 1917, och till dem, som avgått under den närmaste tiden därefter. Sålunda skulle exempelvis en fanjunkare i pension erhålla 1,000 kronor vid avgång år 1917 och 2,250 kronor vid avgång år 1918. Det hade därför varit önskvärt, om man kunnat göra övergången jämnare genom att låta pensionerna successivt ökas under en följd av år. Då de sakkunniga emellertid icke ansett sig kunna ifrågasätta en dylik längre övergångstid, hava de sakkunniga, för att åtminstone i någon mån mildra övergången till tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna, velat förorda, att pensionsförbättringen för beställningshavare, som avgått under år 1918 eller vid slutet av samma år, må begränsas till hälften av de belopp, som enligt nämnda bestämmelser eljest skolat utgå. Ett ytterligare skäl, som talar för detta förslag, är, att åtminstone de beställningshavare, som avgått under förra delen av år 1918 och vilka icke förrän efter avgången från tjänsten fått uppbära någon tillfällig

löneförbättring, knappast kunnat hava grundad förhoppning att överhuvudtaget komma i åtnjutande av någon pensionsförbättring.

Av budgettekniska skäl torde emellertid någon pensionsförbättring icke kunna förrän från ingången av år 1919 beredas den personal, som dessförinnan lämnat tjänsten.

I enlighet med vad i det föregående anförts få de sakkunniga härmed framlägga följande förslag till

Grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén.

*Grunder för
pensions-
förbättring
beträffande
armén.*

§ 1.

1. Officerare och underofficerare äga, efter avgång från beställning på aktiv stat vid armén, med de undantag och enligt de särskilda bestämmelser, som här nedan stadgas, uppbära pensionsförbättring med följande belopp, för helt år räknat:

överste	med 1,500 kronor	
överstelöjtnant	» 1,350	»
major	» 1,300	»
kapten (ryttmästare) av 1. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:		
minst 3 och mindre än 6	» 430	»
minst 6 och mindre än 9	» 880	»
minst 9	» 1,330	»
kapten (ryttmästare) av 2. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:		
mindre än 3	» 780	»
minst 3 och mindre än 6	» 1,230	»
minst 6 och mindre än 9	» 1,680	»
minst 9	» 2,130	»
löjtnant av 1. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:		
mindre än 3	» 420	»
minst 3 och mindre än 6	» 780	»
minst 6 och mindre än 9	» 1,140	»
minst 9	» 1,500	»
löjtnant av 2. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:		
mindre än 3	» 620	»

minst 3 och mindre än 6	med	980	kronor
minst 6 och mindre än 9	»	1,340	»
minst 9	»	1,700	»
underlöjtnant (fänrik), som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:			
mindre än 3	»	630	»
minst 3	»	900	»
fanjunkare (styckjunkare), som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:			
mindre än 3	»	530	»
minst 3 och mindre än 6	»	710	»
minst 6 och mindre än 9	»	890	»
minst 9 och mindre än 12	»	1,070	»
minst 12	»	1,250	»
sergeant av 1. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:			
mindre än 3	»	450	»
minst 3 och mindre än 6	»	630	»
minst 6 och mindre än 9	»	810	»
minst 9 och mindre än 12	»	990	»
minst 12	»	1,170	»
sergeant av 2. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:			
mindre än 3	»	570	»
minst 3 och mindre än 6	»	750	»
minst 6 och mindre än 9	»	930	»
minst 9 och mindre än 12	»	1,110	»
minst 12	»	1,290	»

2. Vid beräkningen av antalet tjänstår tillämpas de regler, som i sådant avseende äro stadgade i fråga om beräkning av tillfällig löneförbättring under det år, då avgången äger rum.

§ 2.

1. Nedannämnda militära personal äger efter avgång från beställning på aktiv stat, med iakttagande av övriga i dessa grunder givna bestämmelser, uppbära pensionsförbättring sålunda:

inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden och militärbefälhavaren på Gottland enligt samma grunder som överste;

chefen för krigsskolan och fältygmästaren enligt samma grunder som överstelöjtnant;

chef för trängkår enligt samma grunder som överstelöjtnant eller major, allt efter den beställning på stat vederbörande kårchef innehar; tygmästare av 1. klassen vid artilleriet enligt samma grunder som major;

tygmästare av 2. klassen vid artilleriet med det belopp, som skolat tillgodokomma honom, därest han kvarstått på aktiv stat vid regemente (kår) och där innehaft beställning såsom kapten av 1. klassen;

förvaltare vid intendenturkåren, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 12 tjänstår, med ett årligt belopp av 1,250 kronor

musikfanjunkare, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 12 tjänstår, med ett årligt belopp av 1,250 »

musiksergeant av 1. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 12 tjänstår, med ett årligt belopp av 1,170 »

musiksergeant av 2. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 12 tjänstår, med ett årligt belopp av 1,290 »

2. Vid tillämpning av bestämmelserna i mom. 1 här ovan skall såsom tjänstår beräknas:

för förvaltare vid intendenturkåren: den tid, varunder han innehaft beställning på stat såsom förvaltare vid intendenturkåren eller såsom fanjunkare (styckjunkare);

för musikfanjunkare: den tid, varunder han innehaft beställning på stat såsom musikfanjunkare, samt därjämte, i förekommande fall, den tid utöver 3 år, varunder han innehaft beställning på stat såsom musiksergeant av 1. eller 2. klassen; samt

för musiksergeant: den tid, varunder han innehaft beställning på stat såsom musiksergeant, oavsett huruvida beställningen tillhört 1. eller 2. klassen.

§ 3.

1. Nedannämnda civilmilitära beställningshavare äga vid avgång från beställning på aktiv stat, med iakttagande av övriga i dessa grunder

givna bestämmelser, uppbära pensionsförbättring med följande belopp för helt år räknat:

överfältläkare, som tillträtt för beställningen på stat uppfört ålderstillägg,	med 1,280 kronor
överfältläkare, vilken icke tillträtt ålderstillägg,	» 1,350 »
fältläkare enligt samma grunder som överstelöjtnant, regementsläkare enligt samma grunder som major, bataljonsläkare, äldre, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 9 tjänstår, ...	» 1,330 »
överfältveterinär enligt samma grunder som överfält- läkare, fältveterinär enligt samma grunder som major, regementsveterinär, som vid början av det år, då av- gången äger rum, uppnått minst 9 tjänstår,	» 1,330 »
bataljonsveterinär, äldre, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 9 tjänstår,	» 1,180 »
departementsskrivare, tyg- eller fabriksförvaltare av 1. klassen, fortifikationskassör, därest sådan beställ- ningshavare tillträtt på stat uppförda två ålders- tillägg,	» 1,000 »
tygunderofficer vid artilleriet med det belopp, som skolat tillgodokomma honom, därest han kvar- stått på aktiv stat vid regemente (kår) och där innehaft beställning såsom styckjunkare, tygförvaltare av 2. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 12 tjänstår,	» 1,250 »
besiktningsrustmästare, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 12 tjänstår,	» 1,250 »
tyghantverkare, gevärshantverkare, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått minst 12 tjänstår,	» 1,170 »
poliskommissarie vid fästningspolisen i Boden, som till- trätt för beställningen på stat uppförda två ålders- tillägg,	» 1,000 »

2. Vid tillämpning av bestämmelserna i mom. 1 här ovan skall såsom tjänstår beräknas:

för bataljonsläkare, äldre: den tid, varunder han innehaft beställning på stat såsom bataljonsläkare vid truppförband;

för regementsveterinär: den tid, varunder han innehaft beställning på stat, såsom regementsveterinär, samt därjämte, i förekommande fall, den tid utöver 3 år, varunder han innehaft beställning på stat såsom bataljonsveterinär; samt

för övriga tjänstinnehavare: den tid, varunder de på stat innehaft enahanda beställning som den, från vilken avgång sker.

§ 4.

1. Pensionsförbättring tillkommer endast den, som vid avgång efter uppnådd åldergräns är berättigad till såväl pension som fyllnadspension samt därjämte vid avgången åtnjuter tillfällig löneförbättring enligt av riksdagen år 1918 eller senare godkända grunder.

2. Den, som, jämlikt punkt 4 i gällande grunder för pensioneringen av arméns befäl och underbefäl med vederlikar, avgår med fyllnadspension i lägre tjänstegrad än den, han vid avgången innehar, äger åtnjuta pensionsförbättring med det belopp, som skolat tillkomma honom, därest han vid avskedet innehaft nämnda lägre tjänstegrad.

3. Den, som avgått från tjänsten under år 1918 eller vid slutet av samma år, äger åtnjuta pensionsförbättring med hälften av det belopp, som enligt ovan angivna grunder eljest skolat tillkomma honom.

4. Den, som åtnjuter lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som äro anvisade för arméns pensionering, och av sådan anledning har att vidkännas minskning i pension eller fyllnadspension, äger, utan hinder av stadgandet i mom. 1, uppbära honom eljest tillkommande pensionsförbättring oavkortad.

§ 5.

Pensionsförbättringen till- och frånträdes samt utbetalas i samma ordning som fyllnadspension.

Grunder för pensionsförbättring för viss personal vid marinen.

§ 1.

1. Officerare och underofficerare äga efter avgång från beställning vid flottans eller kustartilleriets stam, med de undantag och enligt de särskilda bestämmelser, som här nedan stadgas, uppbära pensionsförbättring med följande belopp för helt år räknat:

kommendör (överste)	med 1,500 kronor
kommendörkapten av 1. graden (överste- löjtnant)	» 1,350 »
kommendörkapten av 2. graden (major)	» 1,300 »
kapten av 1. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:	
minst 3 och mindre än 6	» 430 »
minst 6 och mindre än 9	» 880 »
minst 9	» 1,330 »
kapten av 2. klassen, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:	
mindre än 3	» 780 »
minst 3 och mindre än 6	» 1,230 »
minst 6 och mindre än 9	» 1,680 »
minst 9	» 2,130 »
löjtnant, som vid början av det år, då av- gången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:	
mindre än 3	» 420 »
minst 3 och mindre än 6	» 780 »
minst 6 och mindre än 9	» 1,140 »
minst 9	» 1,500 »
underlöjtnant (fänrik), som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:	
mindre än 3	» 630 »
minst 3	» 900 »

flaggunderofficer (underofficer av 1. graden), som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:			
mindre än 3	med	435 kronor	60 öre
minst 3 och mindre än 6	»	615	» 60 »
minst 6 och mindre än 9	»	795	» 60 »
minst 9 och mindre än 12	»	975	» 60 »
minst 12	»	1,155	» 60 »
underofficer av 2. graden, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:			
mindre än 3	»	350	»
minst 3 och mindre än 6	»	530	»
minst 6 och mindre än 9	»	710	»
minst 9 och mindre än 12	»	890	»
minst 12	»	1,070	»
underofficer av 3. graden, som vid början av det år, då avgången äger rum, uppnått följande antal tjänstår:			
mindre än 3	»	450	»
minst 3 och mindre än 6	»	630	»
minst 6 och mindre än 9	»	810	»
minst 9	»	990	»

2. Vid beräkningen av antalet tjänstår tillämpas de regler, som i sådant avseende äro stadgade i fråga om beräkning av tillfällig löneförbättring under det år, då avgången äger rum.

§ 2.

Marinöverintendenten, förste marinintendent, marinintendent av 1. och 2. graden samt marinunderintendent äga vid avgång från beställning vid flottans stam, därest avgången sker efter uppnående av det för erhållande av full pension och fyllnadspension stadgade antalet levnads- och tjänstår, uppbära pensionsförbättring efter enahanda grunder, som gälla för flottans officerare inom motsvarande tjänstegrad.

§ 3.

Nedannämnda civilmilitära beställningshavare äga vid avgång från beställning vid flottans stam, med iakttagande av övriga i dessa grunder givna bestämmelser, uppbära pensionsförbättring med följande belopp för helt år räknat:

marindirektör av 2. graden	med 1,300 kronor
miningenjör, som tillträtt samtliga på stat uppförda ålderstillägg,	» 1,400 »
marinöverläkaren enligt samma grunder som kommen- dör (överste),	
förste marinläkare enligt samma grunder som kommen- dörkapten av 1. graden (överstelöjtnant).	

§ 4.

1. Pensionsförbättring tillkommer endast den, som vid avgång efter uppnådd åldersgräns är berättigad till såväl pension som fyllnadspension samt därjämte vid avgången åtnjuter tillfällig löneförbättring enligt av riksdagen år 1918 eller senare godkända grunder.

2. Den, som avgår med pension och fyllnadspension i lägre lönegrad än den, han vid avgången innehar, äger åtnjuta pensionsförbättring med det belopp, som skolat tillkomma honom, därest han vid avskedet innehaft nämnda lägre lönegrad.

3. Den, som avgått från tjänsten under år 1918 eller vid slutet av samma år, äger åtnjuta pensionsförbättring med hälften av det belopp, som enligt ovan angivna grunder eljest skolat tillkomma honom.

4. Den, som åtnjuter lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som äro anvisade för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar, och av sådan anledning icke är berättigad till fyllnadspension, äger, utan hinder av stadgandet i mom. 1, uppbära honom eljest tillkommande pensionsförbättring oavkortad.

§ 5.

Pensionsförbättringen till- och frånträdes samt utbetalas i samma ordning som fyllnadspension.

*Pensionsför-
bättringens
giltighetstid.*

Det förslag till pensionsförbättring för viss personal vid armén och marinen, som av de sakkunniga här ovan framlagts, avser genomförande av en anordning, vilken så till vida skulle vara av tillfällig natur, att de bestämmelser, om vilka här är fråga, endast skulle gälla personal, som vid avgången från tjänsten åtnjuter tillfällig löneförbättring. Däremot anse de sakkunniga, att pensionsförbättringen bör för den

personal, som en gång blivit delaktig av densamma, vara definitiv och att således en pensionstagare bör äga rätt att under hela sin återstående livstid uppbära pensionsförbättring med det honom en gång tillerkända beloppet.

De sakkunniga vilja i sådant avseende erinra, att, sedan provisorisk lönereglering genomförts för statsdepartementen och vissa centrala ämbetsverk, riksdagen i åtskilliga fall efter framställning av Kungl. Maj:t beviljat tilläggspensioner, avsedda att utgå under vederbörandes återstående livstid, för befattningshavare, som avgått under tiden för den provisoriska löneregleringens giltighet (jfr riksdagens skrivelser nr 10 år 1917, punkterna 48, 65, 66 och 68, samt nr 10 A år 1918, punkterna 33 och 80). Då de pensionsförbättringar, som Kungl. Maj:t eller vederbörande underordnad myndighet kan komma att med tillämpning av nu föreslagna grunder tillerkänna viss personal vid armén och marinen, från såväl statens som pensionstagarens synpunkt torde vara att likställa med dylika av riksdagen beslutade tilläggspensioner, synes därav böra följa, att, såsom de sakkunniga här ovan uttalat, jämväl nu ifrågavarande pensionsförbättringar skola utgå under vederbörande pensionstagares återstående livstid.

Såsom ovan omförmälts, avsåg det av särskilda sakkunniga uppgjorda utkastet till en definitiv lönereglering för viss personal vid armén och marinen, liksom det därpå grundade och av riksdagen i allt huvudsakligt godkända förslaget om en tillfällig löneförbättring, att bringa den ifrågavarande personalens löneförmåner upp till den nivå, som kunde anses betingad av läget före krigsutbrottet. I de till riksdagen avlåtna framställningarna i ämnet framhölls, att de extraordinära förhållanden kriget skapat borde mötas genom extraordinära åtgärder, i främsta rummet genom anlitande av sådana avlöningsformer som krigstidstillägg och krigstidshjälp, och att det avlöningstillskott, som sålunda ansåges böra tillkomma nu ifrågavarande liksom andra befattningshavare i statens tjänst, borde beräknas även å den tillfälliga löneförbättringen. Detta uttalande föranledde icke någon erinran från riksdagens sida, och i gällande bestämmelser rörande krigstidstillägg och extra krigstidstillägg är även tillfällig löneförbättring upptagen bland de avlöningsförmåner, å vilka dylika tillägg skola beräknas.

Då det nu framlagda förslaget om tillfällig pensionsreglering är byggt på ovannämnda utkast till en definitiv lönereglering, följer därav, att ej heller detta förslag är avsett att råda bot för de extraordinära förhållanden, som kriget framkallat. I den mån dessa förhållanden fort-

*Krigstids-
tillägg.*

farande komma att påkalla utbetalande av särskilda tillskott till de i allmänhet utgående pensionerna, bör därför den tillfälliga pensionsregleringen för ifrågavarande personal icke utgöra hinder för denna personal att jämväl komma i åtnjutande av dylikt tillskott. I överensstämmelse med vad som för närvarande är stadgat rörande krigstidstillägg och extra krigstidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, böra ock dylika förmåner, till den del de kunna komma att utgå i visst förhållande till redan medgiven pensions eller understöds belopp, beräknas jämväl åt den nu ifrågasatta pensionsförbättringen.

*Änke- och
pupillpensioneringen.*

Pensioneringen av änkor och barn efter arméns officerare och underofficerare med vederlikar sker genom arméns nya änke- och pupillkassa, vilken står under samma förvaltning som arméns pensionskassa. För marinens motsvarande personal bestrides änke- och pupillpensioneringen från en särskild, till flottans pensionskassa hörande gratialfond.

Jämlikt gällande reglementen åligger det de tjänst innehavare, som äro delägare i respektive kassor, att till änke- och pupillpensioneringens bestridande erlägga vissa avgifter. Därjämte åtnjuta kassorna för berörda ändamål särskilda bidrag av statsmedel.

Pension från arméns nya änke- och pupillkassa utgår med vissa procent av delaktighetsbeloppet — d. v. s. det avlöningsbelopp, efter vilket fyllnadspension åt delägaren skall beräknas — enligt en vid högre delaktighetsbelopp fallande skala, varjämte änka kan, där jämväl barn finnas, komma i åtnjutande av särskilt pupilltillägg. Till kassan erläggas dels årsavgifter med viss procent av delaktighetsbeloppet, dels ock i förekommande fall särskilda befordrings- och övergångsavgifter.

Enligt reglementet för flottans pensionskassa utgå gratialen, d. v. s. änke- och barnpensionerna, efter fastställd gratialstat, omfattande fyra klasser. Därest utom änka även barn finnas, utgå gratialen med höjda belopp. Av delägarna erläggas dels årliga gratialavgifter med viss procent av gratialbeloppet, dels ock i förekommande fall retroaktiva gratialavgifter och tilläggsavgifter.

Det torde icke tillhöra de sakkunniga att i förevarande sammanhang avgiva något yttrande rörande förhöjning av de pensioner, som nu tillkomma efterlevande efter arméns och marinens ifrågavarande personal. De sakkunniga hava emellertid ansett sig böra framhålla, att vid en allmän löne- och pensionsreglering även detta spörsmål bör komma under överbäggande. Efter vad de sakkunniga inhämtat, torde emellertid den ekonomiska ställningen för såväl arméns nya änke- och pupill-

kassa som flottans pensionskassas gratialfond, försäkringstekniskt sett, vara så gynnsam, att en övergång till högre pensionsbelopp därigenom väsentligt underlättas.

Professor G. Kobb, som anmodats att biträda de sakkunniga med verkställande av de för utredning rörande pensionsförbättringen erforderliga kostnadsberäkningar, har i skrivelse den 23 januari 1919 anført, att då den föreslagna pensionsförbättringen vore av provisorisk natur, någon annan beräkning knappast torde kunna göras än en sådan, stödd på uppgifter för en följd av år från arméns och flottans pensionskassor över antalet pensionsberättigade, som skulle erhålla förbättring av sina villkor, samt att på grund av dylika uppgifter, som lämnats från nämnda kassor, följande kostnadsbelopp kunde beräknas:

*Kostnads-
beräkning.*

År.	Armén.	Marinen.	Totalsumma.
1918	140,470 kronor	48,938,8 kronor	189,408,8 kronor
1919	177,170 »	27,550,8 »	204,720,8 »
1920	187,730 »	32,926,4 »	220,656,4 »
1921	174,250 »	39,494,4 »	213,744,4 »
1922	166,900 »	51,713,6 • »	218,613,6 »

De sakkunniga hava ovan (sid. 66) förordat, att pensionsförbättringen för beställningshavare, som avgått under år 1918 eller vid slutet av samma år, måtte begränsas till hälften av de belopp, som eljest skolat utgå, samt vidare anført, att någon pensionsförbättring icke torde kunna förrän från ingången av år 1919 beredas den personal, som dessförinnan lämnat tjänsten.

Vid beräkande av anslagsbehovet för år 1919 har man alltså att taga hänsyn dels till den personal, som avgått under år 1918 eller vid slutet av samma år, och dels till de tjänst innehavare, vilka avgått eller komma att avgå under år 1919. Professor Kobb har beräknat de årliga kostnaderna för bestridande av pensionsförbättring för förstnämnda kategori till 140,470 kronor för personal vid armén och till 48,938 kronor 80 öre för personal tillhörande marinen. Då emellertid, såsom nyss anförts, för ifrågasvarande personal pensionsförbättringen endast skulle utgå med halft belopp, kunna nämnda summor nedsättas till hälften eller till 70,235 kronor respektive 24,469 kronor 40 öre. Kostnaderna för bestridande av pensionsförbättring för personal, som avgått eller avgår under år 1919, hava av professor Kobb angivits till 177,170 kronor för armén och 27,550 kronor 80 öre för marinen. Dessa belopp avse den

sammanlagda årliga pensionsförbättringen för all personal, som avgått eller avgår under år 1919. Det torde emellertid kunna antagas, att avgången kommer att fördela sig någorlunda jämnt över hela året, och man lär därför komma verkligheten tämligen nära, om man utgår från, att under år 1919 utgifterna för pensionsförbättring till nämnda personal komma att uppgå till ungefärligen enahanda belopp, som skulle erfordras, därest all avgång ägde rum vid årets mitt. På grund härav torde det vara tillräckligt att beräkna medelsbehovet till hälften av de av professor Kobb angivna beloppen, således till 88,585 kronor för personal tillhörande armén och 13,775 kronor 40 öre för personal tillhörande marinen.

Till beredande av pensionsförbättring under år 1919 för den personal, som avgått eller kommer att avgå under åren 1918—1919, skulle alltså erfordras för armén (70,235 + 88,585 =) 158,820 kronor samt för marinen (24,469: 40 + 13,775: 40 =) 38,244 kronor 80 öre, vilka belopp synas böra avrundas till 160,000 respektive 40,000 kronor. Sistnämnda båda belopp torde böra äskas under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag å tilläggsstat för år 1919.

För år 1920 kunna kostnaderna för pensionsförbättring enligt de sakkunnigas förslag beräknas på följande sätt:

för personal, som avgått under eller vid slutet av år 1918, till samma belopp, som ansetts erforderligt för år 1919,

för personal, som avgått under år 1919, till hela de av professor Kobb för nämnda årsklass angivna beloppen, samt

för personal, som avgår under år 1920 — i enlighet med ovan nämnda, för år 1919 tillämpade beräkningsgrund — till hälften av de av professor Kobb för denna årsklass angivna beloppen. Ifrågavarande kostnader för år 1920 skulle alltså beräknas för armén till (70,235 + 177,170 + 93,865 =) 341,270 kronor och för marinen till (24,469: 40 + 27,550: 80 + 16,463: 20 =) 68,483 kronor 40 öre eller i avrundade tal 345,000 respektive 70,000 kronor, vilka belopp torde böra under tionde huvudtiteln äskas såsom förslagsanslag å extra stat för år 1920.

Anslagsbehovet för bestridande av den föreslagna pensionsförbättringen kommer att, i den mån flera årsklasser bliva berättigade till pensionsförbättring, ökas för varje år, intill dess pensionsförbättringen ersättes av en definitiv pensionsreglering eller jämviktsläge dessförinnan inträder till följd av småningom inträffande avgång genom döden bland pensionstagarna.

Därest de sakkunnigas här ovan framlagda förslag vinna godkännande, torde till riksdagen böra avlåtas framställning, att riksdagen måtte

Sammanfattning.

dels till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid armén bevilja under tionde huvudtiteln å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag av 160,000 kronor och å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 345,000 kronor,

dels till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid marinen bevilja under tionde huvudtiteln å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag av 40,000 kronor och å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 70,000 kronor,

dels godkänna ovan angivna grunder för pensionsförbättringens utgående,

dels ock förklara, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, underordnad myndighet må i enlighet med nyssnämnda grunder tilldela personal, som under åren 1918—1920 avgått eller avgår från tjänsten, pensionsförbättring att utgå under pensionstagarens återstående livstid.

*Protokoll, hållet vid sammanträde med arméns
och marinens avlöningssakkunniga den 14
februari 1919.*

Närvarande: herr ordföranden samt herrar Lagerholm, Nilsson, Sterky och Widell, undertecknad Afzelius ävensom, såsom särskilt tillkallade, herrar Söderhielm, Lybeck, Nyqvist och Tallberg.

Justerades de sakkunnigas betänkande och förslag rörande pensionsförbättring för viss personal vid armén och marinen.

Härvid anförde herr Lagerholm följande:

»Enligt uttalande å sid. 65 hava de sakkunniga icke ansett det erforderligt att inlåta sig på frågan, huruvida och i så fall enligt vilka grunder pensionsförbättring må tillkomma beställningshavare vid marinintendenturkåren, som avgår utan att vara berättigad till den högsta pensionen. Detta uttalande har jag icke kunnat biträda. De sakkunniga hade enligt min mening bort taga ställning till och framlägga förslag till föreskrift om pensionsförbättring åt nu nämnd personal i det fall att avgång äger rum med de avkortade pensionsförmåner, bestående av pension och fyllnadspension, som dylik personal enligt pensioneringsgrunderna för densamma äger tillträda efter en tjänstetid av 35 år och en *levnadsålder av 60 år* och vari ökning till fulla pensionsförmåner äger rum, när pensionären uppnått 65 levnadsår. Såsom de sakkunniga å sid. 10 omförmält, är för här ifrågavarande personal såsom allmän regel stadgat, att tjänst innehavaren skall vid avskedet vara berättigad till kassapension samt innehava 35 tjänstår och 65 levnadsår för att han skall komma i åtnjutande av samma pensionsförmåner, som de militära på honom eljest tillämpade pensioneringsgrunderna tillerkänna militär personal, kommandör (motsvarande marinöverintendent) vid 30 tjänstår och 60 levnadsår, militär personal av lägre grad än kommandörs (motsvarande övriga grader inom marinintendenturkåren) vid 30 tjänstår och 55 levnadsår. Kravet på nyssnämnd avgångsålder för marinintendenturkårens personal eller 65 år står närmast i överensstämmelse med samma ålderskrav för eljest likställd civil personal, men skiljer sig

icke allenast från marinens militära pensioneringsgrunder, såsom här ovan sagts, utan också från de för intendenturkåren vid armén gällande pensioneringsgrunderna, vilka senare endast uppställa såsom åldersvillkor för regementsofficer 60 år och för kapten 55 år samt för övriga kompaniofficerare 50 år. I avseende å likställigheten med den civila personalen tillåter jag mig hänvisa till vad de sakkunniga uttalat å sid. 45. Den kompensation i pensionsrätt, som pensioneringsgrunderna nu tillerkänna marinintendenturkårens personal för längre tjänstetid (minst fem år) och högre levnadsålder (5—10 år), än som äro stadgade för marinens militära personal och som av de sakkunniga ävenledes omnämnts å sid. 10 av betänkanudet, synes mig böra iakttagas även då det är fråga om den tillfälliga pensionsförbättringen, så att tjänstinnehavare vid marinintendenturkåren, som erhåller avsked efter uppnådda 60 levnads- och 35 tjänstår, bleve, i analogi med vad som gäller i fråga om de ordinarie pensionsförmånerna, förklarad berättigad att i pensionstillägg erhålla 75 procent av det pensionstillägg, som tillkommer honom efter uppnådda 65 levnadsår, med rätt för honom att, sedan han uppnått 65 levnadsår, erhålla hela det pensionstillägg, som bort tillfalla honom, om han vid avskedstagandet uppnått sistnämnda levnadsålder. Till sin innebörd är detta förslag överensstämmande med vad som förekommer i § 4 mom. 2 i de föreslagna grunderna för pensionsförbättring för viss personal vid armén och i § 4 mom. 2 av de föreslagna grunderna för pensionsförbättring för viss personal vid marinen, men som endast kan äga tillämpning på personalkategorier, för vilka olika åldersmått inom olika grader äro satta såsom villkor för fyllnadspensionen, och icke på marinintendenturkåren med dess för alla grader gemensamma åldersmått av 65 år.

Av marinintendenturkårens personal finnas åtskilliga tjänstemän, som redan nu uppfyllt villkoren för rätt till här berörda särskilda pensionering. Att i förekommande fall av avgång under nu angivna förhållanden underställa riksdagens prövning frågan om höjning av pensionsbeloppet skulle medföra tidsutdräkt, som måhända bleve oläglig för såväl den ifrågavarande tjänstemannen som för staten. Då bestämmandet av tiden för sådan avgång är beroende av tjänstinnehavarens eget val, lär ej heller vara lämpligt att för honom försena avgången genom att låta frågan om pensionsförbättring för honom bliva föremål för riksdagens avgörande i varje särskilt fall. Därjämte torde det få anses synnerligen olämpligt, att tjänstinnehavare, som har anledning att på sig låta tillämpa pensioneringsgrundernas särskilda medgivande, varom här är fråga, icke, därest han avgår, har garanti för pensionsförbättringen.

I händelse pensionsförbättring förvägras den avgångne, skulle denne, om han exempelvis vore marinintendent av 1. graden (kaptens tjänsteklass, avlöning och pensionsförmåner), vid jämförelse med kapten vid marinen, som avgått vid den för hans pensionsrätt gällande levnads- och tjänsteåldern, resp. 55 levnadsår och 30 tjänstår, befinna sig i pensionsavseende sämre ställd än denne, ehuru den förstnämnde vid avgången hade minst 60 levnadsår och 35 tjänstår. Vid bifall åter i nu nämnt fall skulle endast ett berättigat krav vinna rättvist erkännande.

I anledning av det ovan anförda finner jag mig föranlåten föreslå följande ändrade lydelse av § 3 och § 4 mom. 1 i de föreslagna grunderna för pensionsförbättring för viss personal vid marinen:

§ 3.

Marinöverintendenten, förste marinintendent, marinintendent av 1. och 2. graden samt marinunderintendent äga vid avgång från beställning vid flottans stam uppbära pensionsförbättring efter enahanda grunder, som gälla för flottans officerare inom motsvarande tjänstegrad, dock med iakttagande av stadgandet i § 4 mom. 1.

§ 4.

1. Pensionsförbättring tillkommer endast den, som vid avgång efter uppnådd åldersgräns är berättigad till såväl pension som fyllnadspension samt därjämte vid avgången åtnjuter tillfällig löneförbättring enligt av riksdagen år 1918 eller senare godkända grunder, med iakttagande,

att tjänstinnehavare vid marinintendenturkåren, som erhåller avsked efter uppnådda 60 levnadsår och 35 tjänstår men före uppnådda 65 levnadsår och som tillträder de särskilda pensionsförmåner, som i dylikt fall äro honom medgivna, må erhålla pensionsförbättring med 75 procent av den pensionsförbättring, som efter 65 levnadsår skolat honom tillkomma, med rätt för honom att, sedan han uppnått 65 levnadsår, åtnjuta den pensionsförbättring, som honom bort tillfalla, om han vid avskedstagandet uppnått sistnämnda levnadsår.

2. — — — — — ».

Vid protokollet:

G. Afzelius.